

İnceleme

GÜL HASRETİ

Umut Akın

Gül Hasreti

Kitabın yazılması esnasında Hakk'a yürüyen babam
Hacı Abdullah ve Cennete kavuşmak için acele eden kı-
zım Muazzez Elif'in aziz hatıralarına...

GÜL HASRETİ

NAAT TAHLİLLERİ

Vedat Ali TOK

RÜYALARIMIZIN GÜLÜ

Copyright © Sütun Yayınları, 2006

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Kalender YILDIZ

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Mizanpaj
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
975-9089-16-5

Yayın Numarası
17

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Nisan 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

- 7 Naatları okurken
11 Önsöz
15 Naat
- 19 NAATLAR
- 21 Adı güzel kendi güzel Muhammed
Yunus Emre
- 24 Şefâat O'ndan
26 Araya araya bilsam izini
29 Su kasidesi
Fuzûlî
- 43 Bir gül istifi
Sultan I. Ahmed Han
- 47 Sakın terk-i edepten
Nâbî
- 51 Efendim
Şeyb Gâlib
- 57 Ey bâd-ı sabâ
Ahmed Kuddûsî
- 59 Hilyledir Kur'an sana
Muallim Nâcî
- 63 Berceste bir mısra gibisin
Ferit Kam
- 65 Ya Muhammed
Ali Ekrem Bolayır

- 69 Bir gece
Mehmet Âkif Ersoy
- 77 Cânân diye sevdim
Hasan Basri Çantay (Şeydâ)
- 81 Dahilek yâ Resulallah
Yaman Dede
- 87 Nerde kaldın ey Nebî
Ârif Nihad Asya
- 99 Küçük naat
Sezai Karakoç
- 107 Efendim
M. Fetullah Gülen
- 113 Yağmur
Nurullah Genç
- 125 Kaynakça

Naatları okurken

Yaşayan büyük şair ve düşünürlerimizden Sezai Karakoç, bir yazısında şöyle diyor: “İnsanın ufku peygamber, şiirin ufku ise naattır.” Ne güzel, ne anlamlı söz, değil mi? Bilindiği gibi, naat, Peygamberimizi övmek, methetmek, onun bütün insanlığa örnek söz ve davranışlarını, hayatını, yüksek ahlâkını mucizelerini anlatmak maksadıyla yazılmış şiirlere denir. Hatta kimilerince naat-ı şerif diye de isimlendirilir. Bu kelimenin Türkçede, nat, naat, ya da na't, şeklindeki yazılışlarına da rastlanır.

İslâm tarihi boyunca, başta Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere, bütün dillerde sayısız naat yazılmıştır. Bunların içinde Türkçe naatlar müstesna bir yer tutmaktadır. Bu gerçeği, birçok Müslüman ve gayri Müslim bilgin, eserlerinde belirtmiştir. Meşhur Alman oryantalisti Anna Maria Shimmel bunlardan biridir.

Gerçekte bu millet, Peygamberi aşk derecesinde sevmiş, askerine bile Muhammetçik anlamına gelen Mehmetçik adını vermiştir.

Edebiyatımızda bin küsur yıldır birbirinden güzel binlerce naat kaleme alınmıştır. Hemen hemen bütün şairlerimizin en az bir naat yazmış olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Bazılarının çok sayıda naat yazmış olduğu da bir gerçektir. Mesela divan şairi, Yahya Nazim bunlardan biridir. Ama Türkçede naat de-

yince hemen herkesin aklına gelen ilk eser, sanırım, dünya çapındaki şairlerimizden Fuzulî ve onun anıt şiiri Su Kasidesi'dir. 16. yüzyılda Bağdat yakınlarında yaşamış ve İslâm dünyasının üç büyük dilinde de divan tertipleyecek kadar sanat kudreti ve ilim sahibi olan bu lirik ve yanık şair, milletimizin Peygamber sevgisini, 32 beyitten oluşan bu ölümsüz şiirinde ne güzel ve ne veciz dile getirmiştir.

Bu üstün şiir için edebiyatımızda bir çok şerh çalışması yapılmıştır. Bana göre Fuzulî'nin Su Kasidesi'ni, Urfalı Yusuf Nâbî ve Mevlevî şeyhi Gâlip Dede'nin naatları izler. Yunus Emre'nin naatları da unutulacak gibi değildir.

Yirminci yüzyıla geldiğimizde ise karşımıza Türk asıllı olan fakat Hıristiyan bir aileden gelen ve daha sonra hidayete ererek Abdulkadir Keçeoğlu adını alan Kayseri doğumlu, Yaman Dede ismi maruf, Mevlevî bir Peygamber âşığı çıkar. Yaman Dede'nin birden fazla naatı olmasına rağmen, en çok sevilen ve değişik besteleri bulunan naatı: "*Gönül hân oldu şevkinden boyandım ya Resulallah/Nasıl bilmem bu hicrâna dayandım ya Resulallah/Ezel bezminde bir dinmez figandım ya Resulallah/Cemâlinle ferabnâk et ki yandım ya Resulallah*" diye başlayan, aruzla yazılmış olmasına rağmen insanda irticalen söylenmiş hissi uyandıran o meşhur naatidir.

Bayrak ve Fetih Marşı şiirlerinin ünlü şairi Ârif Nihad Asya, Türk dilinin en güzel naatlarından birini yazmıştır, hükümünü vermek hakşinaslık gereğidir. "*Seccâden kumlardı*" diye başlayan oldukça uzun naat, bence Türkçenin serbest şiirde kazandığı zaferlerden biridir. İnşallah, bütün öteki naatlar gibi, şairinin af ve mağfiretine sebep olur.

Anadolu'daki Türk şiirinin kurucusu veli-şair Yunus Emre ne de güzel söylüyor: '*Sevdiğim söylemez isem sevmek derdi beni boğar*' '*Adı güzel, kendi güzel*' olan sevgililer sevgilisi için. Üstad

Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Fethullah Gülen, Ali Ulvi Kurucu, Mehmet Âkif, Nurullah Genç... ve daha nice şair gönül coşurarak, gözyaşı dökerek inci gibi mısralar, beyitler, kıtalar, bentler, şiirler yazmışlardır.

Bütün bunları yeniden düşünme ve dile getirme ihtiyacı duymama vesile olan şey, Vedat Ali Tok'un yeni bir eser hazırlamış olması. Himmeti var olsun. Allah hepimizi, "Gâye İnsan ve Ufuk Peygamber" in şefaatinde ayırmasın.

Bekir OĞUZBAŞARAN

Önsöz

Muhabbetten Muhammed oldu hâsıl/Muhammedsiz muhabbetten ne hâsıl, Allah Teâlâ'nın "habîbim" dediği bir peygamberin ümmeti olmakla müşerref olduğumuz için ne kadar şükür ve hamd etsek azdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), müstesna bir peygamber, mükemmel bir insandır. Bütün güzellikler O'nda kemâl bulmuştur. O, rahmet ve merhamet peygamberi olarak gönderilmiştir. Dünyaya saadet getirdiği için yaşadığı asır da "saadet asrı" olarak vasıflandırılmış.

Güzel olan hiçbir şey O'ndan uzak değildi. Şiirin de güzelini güzel görmüş; hikmetli şiir yazarları güzel sözle ödüllendirmiş hattâ bunlardan birine, Kab b. Züheyr'e, hırkasını hediye etmiştir.

Bizim şairlerimiz O'nu (sallallahu aleyhi ve sellem) "gül" ile özleştirdiği için, O'nun için yazılan şiirleri çağrıştırmak bakımından kitabımıza "Gül Hasreti" adını koymayı uygun bulduk. *Gül Hasreti*'inde, bir edebiyatçının bir şairin konulara, kavramlara farklı bakış tarzını bulacaksınız.

Şair, dînî konulara, akaid, tefsir, hadîs uzmanı hülâsa bir din âlimi gibi bakmayabilir, diğer konularda olduğu gibi dînî ve tasavvufî konuları da kendi gönlünde meydana gelen tezahürlere, hayallere, heyecanlara ve duygulara kulak vererek yazar. Bu yüzden onların yazdıklarıyla amel etmek, ya da söylediklerine doğrudan doğruya inanmak gibi bir durum el-

bette söz konusu değildir. Şairlerin yazdıklarını ancak gönül dünyamızı süsleyen, bize yeni ufuklar açan güzellikler olarak değerlendirebiliriz.

Bu çalışmada Peygamber Efendimiz için yazılan şiirlerden bir kısmını tahlil etmeye çalıştık. Bugün çok üst bir bakışla “*eski*” ve “*yeni*” diye adlandırılan Türk şiirini anlama ve onları tahlil etme çalışması artık ayrı birer bilim dalı olmuştur. Divan şiiri, Halk şiiri, Tanzimat Dönemi Türk şiiri ve Günümüz Türk şiirlerinden aldığımız örnekleri incelerken onlara, kendi mecralarında farklı farklı metotlarla yaklaşılmaya çalıştık.

Güzel sanatlardan zevk almanın, anlamının bir yolu da onu şerh etmek, tahlil etmek ve tenkit etmekten geçmektedir. Ülkemizde son yıllarda Batı tarzında yapılan tahlil çalışmaları bizim şiirimiz için geçer akçe olamamıştır. Zira biz şiiri, birtakım istatistik bilgilerle açıklamayı ve şiire bu şekilde yaklaşmayı şiirin rûhuna uygun bulmadık, bulamıyoruz.

Bu kitapta Türk Edebiyatında, şiir tarihimizin bir şubesini oluşturan naatları, bize has usullerle açıklamaya, yer yer şekil ve tür hususlarına da dikkat çekmeye çalıştık. Lüzumlu yerlerde, edebî sanatları gösterdik. Seçtiğimiz metinleri aldığımız kaynağı gösterdik. İmlâ hususiyetlerini devrine uygun fakat deforme etmeden, günümüz insanının da anlayabileceği şekilde yazmaya çalıştık.

Bir eserin kıymetinin onun hakkında yazılanlarla, söylenenlerle ortaya çıkacağına inanıyorum. Eser, olumlu ya da olumsuz bir tepki almıyorsa o eserin varlığı ile yokluğu müsavidir diye düşünüyorum. Eserini yayımlayan sanatkâr -herhalde- okuyucudan bir tepki bekler.

Şairler hakkında hüküm verirken onları bir iki şiirle değerlendirmek genel olarak sanatları hakkında bir fikir vermemiz için elbette ki yeterli değildir. Biz hem sınırlı tuttuğumuz

hem de sınırlı olan bir konu etrafında yaptığımız bu çalışmada, şairlerin naatleri hakkında değerlendirmede bulunduk. Diğer konularda yazdıkları şiirler hakkında bir yorumda bulunmadık.

Kul elinden çıkan her eserin hatalarla dolu olacağını şuurundayız. Kitabın güzelliğini şairlerimizin sevdâlı yüreklerinde, hatalarının ve eksiklerinin de bu fakirde aranmasının samimî itirafı ile...

Vedat Ali TOK

Naat

Övme, medhetme anlamında olan naat kelimesi edebiyatımızda daha çok Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) için yazılan, Onun doğumu, vasıfları, peygamberliği, mucizeleri, mirâcı, hicreti, hattâ istişfâ (yalvarma şefâat dileme) ile ilgili şiirlerin genel ismi olmuştur. Hz. Muhammed için söylenmiş şiirlere baktığımızda genellikle şu konuları görüyoruz.

Mevlid (Doğum): En çok ele alınan konulardandır. Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan manzumelerdir. En meşhuru Süleyman Çelebi'nin Mevlididir. Bu manzume bugün de dînî önemi hâiz günlerde, düğünlerde, sünnetlerde söylenmektedir. Mevritlerde Hz. Muhammed'in doğumu esnasında dünyada meydana gelen birtakım olağanüstü konulara yer verilir. Mecûsîlerin yıllardır hiç sönmeden yanan kutsal saydıkları büyük ateşlerinin sönmesi, Sâve'nin kuruması, Semave Vadisi'nin sulara gark olması, Kısra Sarayı'nın zelzeleye tutulması, putların yüzüstü devrilmesi...

Vasıfları: Hz. Muhammed'in her bakımdan insanlara örnek olarak yaratılışının anlatıldığı şiirlerdir. Bazı şiirler sadece bu hususlarla ilgili yazılır ki bunlara da "*Hilye*" denir. Hz. Muhammed, dünyanın yaratılışına sebep olandır. İlk yaratılan rûh, O'nun rûhudur. Allah, O'nu nurdan yaratmıştır. Bu bakımdan her insanda olamayacak özellikler O'nda toplanmıştır.

Meselâ Peygamber Efendimizin gölgesi asla yere düşmemiştir. Çünkü nûrun gölgesi olmaz. O, en yüce ahlâk üzere yaratılmıştır. İnsânî değerlere ters düşen hiçbir hareketi olmamış; ağzından hiçbir zaman küfür işitilmemiştir. Hiç kimsenin emânetine hiyânet etmemiş; düşmanları bile O'na “*El-Emîn*” sıfatını söylemekten imtina edememiştir. Vücûdu gül gibi kokardı. Elini değdiği yerden günlerce gül kokusu gitmezdi...

Mûcizeleri: Allah Teâlâ, her peygamberine birtakım mûcizeler vermiştir. Fakat en büyük mûcizeler O'nundur. Parmağından su akıtması, Ay'ı bir işaretle ikiye ayırması, elinin değdiği her nimetin artması en çok işlenen konulardandır.

Mirâç: Akıllara durgunluk veren bir hâdisedir. Kur'ân ve hadislerle gerçekliği sabit olan bu vakanın anlatıldığı şiirlerde, ilgili âyet ve hadisler iktibas edilir. Özellikle Divan şairleri bu hâdiseyi başlı başına bir şiir konusu etmekle birlikte¹ aşk şiirlerinde bile (“*Kâbe Kavseyn*”, “*Ev ednâ*”) bu hususa telmihte bulunurlar.

Hicret: İslâm'ın yayılmasında çok büyük önem taşıyan hicret de en fazla ele alınan konulardandır. “*Yâr-ı Gâr*” (Mağara arkadaşları) Hz. Ebûbekir'in sadâkati, Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'in yatağına yatarak, Hz. Muhammed'i öldürmek için gelen müşrikleri atlatması, hicret esnasında Peygamber Efendimiz ile Hz. Ebûbekir'in sığındıkları mağaranın önüne örümceğin ağ örmesi, mağaranın içine güvercinlerin yumurtlaması ve bunları gören takipçi müşriklerin aldanmaları gibi konular çeşitli sanatlı söyleyişlere malzeme olmuştur.

Şefâatnâme: Hz. Muhammed, kıyamet gününde ümmetine şefâat etme yetkisi verilmiş tek peygamberdir. Bu yüzden kendisini dâima hata ve kusur içinde gören Müslüman, kurtuluş için O'na iltica eder. O'ndan medet umar. Peygamber

¹ Bununla ilgili, edebiyatımızda pek çok “Mi'râciyeler” yazılmıştır.

Efendimize yalvarmak, niyaz etmek ve O'ndan şefâat dilemek için yazılan ve edebiyatımızda çokça yer alan şiirlerdendir.

Naat konuları elbette bunlarla sınırlı değildir. Bu konuların sadece birinin ele alınarak, ona çeşitli bakış açılarıyla yaklaşıldığı şiirler yazılmakla birlikte her beytinde farklı farklı konuların ele alındığı meselâ sadece beş beyitlik gazellere de rastlıyoruz. Anlatımın ve sembollerin şahsileştiği Servet-i Fünun döneminden sonra ise naatlarda daha farklı konular ele alınmaya başlanmış; üslup tamamen değişmiştir. Meselâ bir hicret, bir mucize veya Peygamber Efendimizin hayatıyla ilgili başka bir husus ele alınırken birtakım semboller kullanılmaya başlanmış, hatta bu semboller o kadar ileri dereceye vardırılmış ki -meselâ Turgut Uyar'ın naatında olduğu gibi- şiiri okurken kendimizi âdeta girift bir bilmecenin içinde buluyoruz. İşte bir bakıma şiir tahlilinin de bu girift anlatımın nesir diliyle ifadesini yakalayabilme isteğinden; şiir vadisindeki sanatkârın rûhunda meydana gelen o olağanüstü dalgalanma cereyanında şairle beraberce akıp gitme arzusundan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

NAATLAR

Adı güzel kendi güzel Muhammed

Yunus Emre (?-1320)

Canım kurbân olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Şefâat eyle bu kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Mümin olanların çokdur cefâsı
Âhirette olur zevk ü sefâsı
On sekiz bin âlemin Mustâfa'sı
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Yedi kat gökleri seyrân eyleyen
Kürsî'nin üstünde cevlân eyleyen
Mirâcında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Dört çâryâr anun gökçek yâridür
Anı seven günahlardan berîdür
On sekiz bin âlemün sultânıdır
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Sen hak peygambersin şeksiz gümânsız
Sana inanmayan gider imânsız
Âşık Yunus n'eyler cihânı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muhammed²

² Prof. Dr. Şükrü Elçin, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, 2. baskı, Ankara 1986, s.37.

Yunus Emre'nin bu naatı tam bir sehl-i mümtenî örneğidir. Sehl-i mümtenî; söylenmesi/yazılması kolay gibi görünmesine rağmen, söylemeye/yazmaya kalkışıldığında hiç de öyle olmadığı görülen, anlaşılın cinsten bir söyleyiştir.

Yunus Emre'nin divanına baktığımız zaman, hemen her şiirinin Allah ve Peygamber aşkını terennüm ettiğini görürüz. Onda insan sevgisinin kaynağı da ilâhî bir temele dayanır. Onda kuru kuruya, ruhsuz bir hümanizma yoktur. Bu yüzden Yunus'un şiirlerini de “*Yunusça*” diye tefrik etmek yerinde olacaktır.

Bu naatta şair, süsten ve sanattan uzak bir söyleyişle Peygamber sevgisini dile getiriyor. XIII. yüzyılda, dilimizin Arapça ve Farsçanın ağır etkisi altında olduğu bir dönemde, şairin Türkçeyi bu kadar usta bir şekilde kullanması dikkat çekicidir.

“*Canım kurbân olsun seniin yoluna/Adı güzel kendi güzel Muhammed/Şefâat eyle bu kemter kuluna/Adı güzel kendi güzel Muhammed*” dörtlüğü ile başlayan şiirde şair, sevdiği uğruna canını fedâ etmekten çekinmeyen bir âşğın portresini çiziyor. O sevgili ki kendisine ebedî âlemde, Allah'ın izniyle, şefaate yetkisi verilmiş yegâne resuldür. Hz. Muhammed'in kendisi gibi, adı da güzeldir.

Şair Necâtî: “*Cihânda âdem olan bî-gam olmaz/Anınçün bî-gam olan âdem olmaz*”³ diyor. Yani insan her hâlükârda, fikir ve gam girdabı içindedir. Hele bu insan, mümin ise sürekli tefekkür hâlinde olacaktır. Tefekkür, tezekkür, gam, cefâ... Müslümanın vazgeçilmezlerindedir. Yunus ikinci dörtlükte bu noktaya dikkat çekiyor.

Mümin olan insan -velev ki kendisini kurtarsın- başka insanların da özellikle günaha dalmış olan müminlerin azaba uğrayacağından korkar; bunun kaygısını çeker. Hz. Ebubekir'in

³ (Dünyada insan olan gamsız olmaz. Onun için gamsız olan insan olmaz.)

(radiyallahu anh) dualarından biri: “*Ya Rabbî vücudumu o kadar geniş eyle ki cebennemeden başka kimse sığmasın.*” O büyük halife, kendisinden başka hiçbir müminin azap çekmesini, yanmasını istemiyor. Tabii ki bu, büyük bir fazilet ve fedakârlık örneğidir.

Dünyada cefâ çeken mümin, âhirette sefâsını sürecektir elbette. Ebu Hüreyre (radiyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) buyurdular ki: “*Dünya, mümine hapishâne, kâfire cennettir.*” Buna göre dünyada rahat olamayan, müminin mukafatını âhirette alabileceği Hz. Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) hadisiyle sabit görülmektedir.

Üçüncü dörtlükte şair, Hz. Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir mucizesini, mirac hâdisesini hatırlatıyor ve Hz. Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) miraçta dahi ümmetini unutmadığına işaret ediyor.

“*Sen hak peygambersin şeksiz gümânsız/Sana inanmayan gider imânsız*” Allah Teâlâ, Kur’ân-ı Kerîm’de, Hz. Muhammed’i insanlara örnek göstermiştir. O, büyük bir ahlâk üzere yaratılmıştır.⁴ Hz. Muhammed’in âlemlere rahmet olarak gönderildiği de bizzat Kur’ân-ı Kerîm’de zikrediliyor.⁵ Böyle bir peygamberi kabul etmemek elbette insanın küfrüne sebep olacaktır.

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), âdeta ümmetinin savunucusu, temsilcisidir. Müslümanların kurtuluşa erebilmesi için O’na uyması gerekiyor. İnsanlar O’na uymadıkları takdirde ne dünyada ne de âhirette mutluluğu, huzuru yakalayabilir.

“*Adı güzel kendi güzel Muhammed*” mısraı, nakarat olarak her dörtlüğün sonunda tekrar ediliyor. Böylece şair, Hz. Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) güzelliğine ve güzel isimlerle tavsif olunduğuna işaret ediyor.

⁴ Kalem Sûresi, 4. âyet “Ve sen elbette yüce bir ahlâka sahipsin.”

⁵ Enbiyâ Sûresi, 107. âyet: “(Resûlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”

“*Dört çâryâr*” sözü kullanımı bakımından galat-ı meşhurlardandır. Çâr (çihâr), Farsça bir kelime olup, “*dört*” demektir. Şair, bunun yanına bir de Türkçesini söylüyor. Bilindiği gibi “*dört yâr*” diye bilinen dört halifedir. Bunlar: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’dir.

Yunus Emre’nin dil ve üslûp bakımından dikkat çeken bir başka naati de şudur.

Şefâat O'ndan

Ol âlem fahri Muhammed nebîler serveridir
Ver salavât aşk ile ol günâhlar eritir

Hakk onu övdü yarattı sevdi Habîbim dedi
Yeryüzünde cümle çiçek Mustafâ’nın teridir

Cebrâil dâvet kılınca mirâca Muhammed’i
Mirâcında dilediği ümmetinin varıdır

Sen ona ümmet olagör ol seni mahrum komaz
Her kim onun ümmetidir sekiz cennet yeridir

Her kim onun sünnetiyle farzını kâim tutar
Ne diyem ki âkıbet soru hesâbdan berîdir

Suçlu suçsuz ve günahkâr şefâat ondan umar
Ol cehennemde yananlar münkirin inkârıdır

Yunus Emre’im iş bu sözü cân içinden söyledi
Söyleyen bîçâre Yunus Tapduk Emre’im sırrıdır⁶

“*Âlemin övüncü Hz. Muhammed, bütün peygamberlerin padişabıdır. Sen Ona selâm gönder ki o selâm hürmetine bütün günahlar erir, yok olur.*” diyor Yunus Emre...

⁶ Yunus Emre Divanı, Hazırlayan: Faruk K. Timurtaş, İstanbul 1972, s.77-78

Yunus'un her şiirinde bir âyet meali, bir hadis açıklaması aramak mübâlağa olmaz sanırım. Bu iddiadan sonra bu şiirden yola çıkarak Peygamber Efendimize salât ü selâm getirmenin neden günahları eriteceği üzerinde durmaya çalışalım.

Allah Teâlâ, Ahzâb Sûresi 56. âyette şöyle buyuruyor: *“Allah ve melekleri, Peygambere çok salât ederler. (Onun şerefini gözetmeye, şânını yüceltmeye özen gösterirler.) Ey müminler! Siz de O'na salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin.”*⁷ Âyette de belirtildiği üzere Peygamber Efendimize çok salât ve selâmda bulunmak gerekiyor.

Yunus Emre bir gönül şairidir. Yediden yetmişe herkesin âşına olduğu bu dervişte Allah ve Peygamber aşkı başkadır. Onun şiirlerindeki mistizm sayesinde her gönül, onunla hemen bir duygu ortaklığı kurabilir. Bu naat da onlardan biridir.

Hız. Muhammed, bizzat Allah Teâlâ'nın övdüğü, *“Habîbim”* dediği bir peygamberdir. Dünya, O'nun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. Bu yüzden ne kadar övülse azdır. O (sallallahu aleyhi ve sellem) öyle bir insandı ki insanlar içinde eşi ve benzeri yoktu. Bir Arap vecizesinde şöyle deniyor: *“Muhammed de bir beşerdi; ancak taşlar içinde yâkut nasılsa insanlar arasında da O, öyledir.”*⁸ İşte bu olağanüstü güzelliklerinden biri de sevgili Peygamberimizin mübarek terlerinin gül gibi kokmasıdır. Şair de bu duruma temas ederek yeryüzündeki bütün çiçeklerin kokusunu Hız. Muhammed'den aldıklarını söylüyor.

Yunus, anlatımıyla kimi zaman havf (korku) ile yanan

⁷ Allah'ın salâtı, rahmet etmek ve kulunun şânını yüceltmektir. Meleklerin salâtı, Peygamber'in şânını yüceltmek, müminlere bağış dilemek anlamındadır. Müminlerin salâtı ise, duâ anlamına gelmektedir. Allah bütün müminlere, peygamberlerine salât ve selâm getirmelerini emretmekte ve ona saygı göstermelerini istemektedir. *“Allâhümme salli alâ Muhammedin.”* demek salât, *“Esselâmü aleyke eyyühen-nebiyyu”* demek selâmdır.

⁸ *“Muhammedün beşerün lâ-kele beşer, kel-yâkût beyne'l-hacer.”*

yüreğimize âdeta su serper. “*Sen ona ümmet olagör ol seni mahrum komaz/Her kim onun ümmetidir sekiz cennet yeridir*” mısralarıyla, recâ (ümit) ışıkları yakar ufuklarımızda. Eğer biz Hz. Muhammed’e lâıkiyla ümmet olursak O, bizi asla mahrum bırakmaz. Çünkü O’nun ümmetinin yeri sekiz cennetten biri olacaktır.

Rahmet peygamberidir Hz. Muhammed... Suçlu suçsuz herkes O’ndan medet isteyecek ve kıyamet gününde, O’nun kanatları altında bir yer bulmaya çalışacaktır. Hz. Muhammed de kendisinden medet umanları mahrum bırakmayacaktır, inşallah...

Yunus’un meşhur naatlerinden biri de şu naattir.

Araya araya bulsam izini

Araya araya bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâbe yollarında kumlara batsam
Hûb cemâlin bir kez düşde seyretsem
Yâ Muhammed canım arzular seni

Zerrece kalmadı gönlümde hîle
Sıdk ile girmişem ben bu Hak yola
Ebubekir Ömer Osman’la bile
Yâ Muhammed canım arzular seni

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgisi gönülde mahabbet canda
Yarın mahşer günü ulu divanda
Yâ Muhammed canım arzular seni

Arafat Dağdır bizim dağımız
Anda kabul olur bizim duâmız
Medine'de yatar Peygamberimiz
Yâ Muhammed canım arzular seni

Yunus medheyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlayı ağlayı gurbet illerde
Yâ Muhammed canım arzular seni

Su kasidesi

Fuzûlî (1495-1556)

Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare su
Kim bu denlü dutuşan odlare kılmaz çâre su

Âb-gündür günbed-i devvâr rengi bilmezem
Ya muhit olmuş gözümnden günbed-i devvâre su

Zevk-i tîgundan aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ilen bıragur rahneler dîvâre su

Vehm ilen söyler dil-i mecrûh peykânun sözün
İhtiyât ilen içer her kimde olsa yâre su

Suya virsün bâğbân gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek virse bin gülzâre su

Ohşadabilmez gubârını muharrir hattuna
Hâme tek bahmakdan inse gözlerine kare su

Ârızun yâdıyla nemnâk olsa müjgânun n'ola
Zâyi olmaz gül temennâsıyla virmek hâre su

Gam günü etme dil-i bîmârdan tîgin diriğ
Hayrdır vermek karangu gecede bîmâre su

İste peykânun gönül hecrinde şevkim sâkin et
Susuzam bir kez bu sahrâda menüm'çün ara su

Men lebün müştâkıyam zühhâd kevser tâlibi
Nitekim meste mey içmek hoş gelir huşyâre su

Ravza-i kûyuna her dem durmayup eyler güzâr
Âşık olmuş gâliba ol serv-i hoş-reftâre su

Su yolun toprağ olup ol kûydan dutsam gerek
Çün rakîbümdür dahi ol kûya koyman vare su

Dest-bûsı ârzûsuyla ger ölürsem dostlar
Kûze eylen toprağum sunun anunla yâre su

Serv serkeşlik kılur kumri niyâzında meger
Dâmenin duta ayağına düşe yalvare su

İçmek ister bülbülün kanın meger bir reng ile
Gül budağının mizâcına gire kurtare su

Tiyet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme
İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr'e su

Seyyid-i nev'-i beşer deryâ-yı dürr-i istifâ
Kim sepüpdür mu'cizâtı âteş-i eşrâre su

Kılmağ için tâze gülzâr-ı nübüvvet revnakın
Mu'cizinden eylemiş izhâr seng-i hâre su

Mu'cizi bir bahr-i bî-pâyân imiş âlemde kim
Yetmiş andan min min âteş-hâne-i küffâre su

Hayret ilen parmağın dişler kim itse istimâ'
Parmağından virdiği şiddet günü Ensâr'e su

Dostu ger zehr-i mâr içse olur âb-ı hayât
Hasmı su içse döner elbette zehr-i mâre su

Eylemiş her katreden min bahr-i rahmet mevc-hîz
El sunup urgaç vuzât' için gül-i ruhsâre su

Hâk-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl
Başını taşdan taşa urup gezer âvâre su

Zerre zerre hâk-i dergâhına ister sala nur
Dönmez ol dergâhdan ger olsa pâre pâre su

Zikr-i na'tin virdini dermân bilür ehl-i hatâ
Eyle kim def-i humâr için içer meyhâre su

Yâ Habiballah yâ Hayre'l-beşer müştâkunam
Eyle kim leb-teşneler yanup diler hemvâre su

Sensen ol bahr-i kerâmet kim şeb-i mi'raç'ta
Şebnem-i feyzün yetürmüş sâbit ü seyyâre su

Çeşme-i hurşîdden her dem zülâl-i feyz iner
Hâcet olsa merkadün tecdîd iden mi'mâre su

Bîm-i düzah nâr-i gam salmış dil-i sûzânuma
Var ümidüm ebr-i ihsânun sepe ol nâre su

Yümn-i na'tünden güher olmuş Fuzûlî sözleri
Ebr-i nisandan dönen tek lü'lü-i şehvâre su

Hâb-ı gafletten olan bîdâr olanda Rûz-ı haşr
Eşk-i hasretten tökende dîde-i bîdâre su

Umduğum oldur ki Rûz-ı haşr mahrum olmayam
Çeşme-i vaslun vire men teşne-i dîdâre su⁹

Hz. Aişe radiyallahu anhâ anlatıyor: “Ey Allah'ın Resulü! Verilmemesi caiz olmayan şey nedir?” dedim. “Su, tuz ve ateş!” buyurdular. Ben tekrar: “Ey Allah'ın Resulü! Evet suyu anladık öyledir, ama tuz ve ateş niye öyledir?” dedim. Şu cevabı verdi: “Ey Humeyrâ! Kim (isteyene) ateş verirse, bu ateşin pişirdiği her şeyi tasadduk etmiş gibi sevap kazanır! Kim de tuz verirse, o da bu tuzun tatlandırıldığı her şeyi tasadduk etmiş gibi olur. Kim su bulunan yerde

⁹ Fuzûlî, *Türkçe Divan*, Hazırlayanlar: Kenan Akyüz, Müjgân Cunbur, Sedat Yüksel, Süheyl Beken, Ankara 1958,s.23-25.

bir müslümana bir içimlik su içirirse sanki bir köle azad etmiş gibi olur, suyun bulunmadığı yerde içirirse, onu ihya etmiş gibi olur.”

Bir mülemmâ gazelinde “*Na’t-ı Nebîdür kemâl-i aşk nişânı*” diyor Fuzûlî. Yani ona göre Peygamberin naatını yazmak aşkın, kemâl mertebesine erdiğinin alâmetidir.

Türk Edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük aşk ve çile üstadı Fuzûlî, Peygamber âşığı bir şairdir. Ondaki bu aşk, divanı incelendiğinde bâriz bir şekilde görülebilir. Özellikle, Peygamberimizin torunu Hz. Hüseyin’in Kerbelâ da şehit edilmiş olması, şairin Kerbelâ’yı mukaddes bir makam gibi telakkî etmesine yol açmıştır. Şiirlerinin bir çoğunda Hz. Hüseyin’in şehit edilme hâdisesine telmih vardır. “*Hadîkatü’s-Süedâ*” isimli eserinde ise bu olaya daha geniş bir yer ayırmıştır.

Fuzûlî’nin en meşhur naati şüphesiz ki “*Su Kasîdesi*” diye meşhur olan “*Der-Na’t-i Hazret-i Nebvî*”sidir. Bu kasîdede Fuzûlî, kendi zamanına kadar kullanılmayan “*Su*” motifini kullanmıştır. Hakikatte suyun Türk tasavvuf kültüründe önemli bir yeri vardır. Zira su “*Anâsır-ı Erbaa*”dandır.¹⁰ Fakat su, Fuzûlî’nin hayatında çok daha farklı bir anlam taşımaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi o, Kerbela topraklarında yaşamış; bu toprakların bütün susuzluğunu, meşakkatini, maddî-mânevî sıkıntısını çekmiş bir insandır.

İnsan, fitrî olarak sevdiği, ihtiyacını hissettiği bir şeyi; arzu ettiği bir nesnede kişileştirir. Özellikle klasik edebiyatımızın mânevî dünyasında “*sevgili*” hep “*gül*” ile idealize edilmiştir. Sonraki dönemlerde, gül motifi devam etmekle birlikte, sevgilinin teşbih edildiği, nesnelere, kavramlar da değişmiştir. Meselâ Tanzimat döneminde “*sevgili*” zaman zaman

¹⁰ *Anâsır-ı Erbaa*: Dört unsur demektir. Bunlar hava, su, ateş ve topraktır. Bu dört unsur, varlık âleminin de esasını teşkil eder. Bunların insanların mizaçlarına da hâkim olduğuna inanılır. Hava soğukluk, su yaşlık, ateş sıcaklık, toprak kuruluk işaretidir.

“vatan”, “hürriyet”, “cumhuriyet” gibi kavramlarla karşılanırken “sevgili”nin bazen de ülke; “Türkiye”, şehir; “İstanbul”... gibi coğrafyalarla temsil edildiğini görüyoruz. Fuzûlî de çok sevdiği Hz. Muhammed’i “su” ile anlatmıştır.

Şair daha ilk beyte güçlü bir tezatla; ateş ve su ile buluşturuyor bizi: Ateş şiddetli bir arzunun, su ise arzu duyulanın sembolüdür. Buna göre şair o kadar büyük bir arzu ateşiyle kavrulmaktadır ki değme sular söndüremez. Ateş, şairin içinde yaşadığı coğrafyanın bir özelliğidir. Su ise onu ferahlatacak, serinletecek her türlü çâre, derman olarak düşünülebilir.

“Ey göz! Gönlümde yanan ateşlere gözyaşından su saçma çünkü böyle tutuşan ateşlere su fayda etmez.” diyor ilk beyitte şair. Gönlündeki ateş, aşk ateşidir. Maddî bir ateş değil. Mecnunca bir sevdaya tutulan âşığın mizacı da ağlamaktır. Aslında gözyaşı ile gönül ateşi tezat gibi görünse de ikisi de aynı duygunun -aşkın- sonucudur. O yüzden birinin diğerine derman olacak durumu da söz konusu olamaz; çünkü her ikisi de aynı menşeden çıkıyor. Yani çıkış noktalarında -aslında- tezat olmadığı için birbiriyle ünsiyet hâлиндeler. Bir başka deyişle ikisi birbirinden derman arıyor; ancak ikisi de yardıma muhtaç. Öte yandan Fuzûlî gözlerine “Su saçma!” emrini veriyor ki bu da gönlündeki ateşin sönmesini istemediğine işarettir çünkü bu ateş Peygamber sevgisiyle yanan bir ateştir.

Şiirde anâsır-ı erbaa’da geçen ateş, toprak, su ve havanın hepsine yer verilmekle beraber, şiirde özlenen asıl unsur su; ikinci de havadır. Buna göre Fuzûlî’nin mizacının “su”ya meyilli olduğu söylenebilir.

Şiirin genelinde hâkim mevsim, bahar ve hâkim renk de yeşildir. Yeşil, aynı zamanda şairin bütün özlemlerinin sembolü kabul edilebilir.

Fuzûlî’nin dile hâkim bir şair olduğu aşikârdır bu hiçbir şekilde tartışılmaz fakat bu şiirde bir noktaya işaret etmek-

te fayda görüyoruz: “*Saçma ey göz eşkden gönliümdeki odlare su*” mısraındaki “*Saçma ey göz/gözyaşından ...*” ifadesi yerine oturmamış gibidir. Göz, gözyaşından su saçamaz. Gözün kendisi kaynaktır. Buradaki söyleyişe göre göz; yaşın kaynağı değil de araç gibi düşünülmüş. Fakat bu eksiklik belki de dilin sınırlarının varacağı son noktaya varmış olmasındandır yani bu sözleri başka şekilde ifade etme imkânı olmadığı içindir, bu söyleyiş bir hata olarak kabul edilebilir mi bilemiyorum... Burada Yahya Kemâl’in “*Sessiz Gemi*”indeki “*Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de kol*” söyleyişindeki “*kol sallamanın*” göz ardı edilmesi gibi bir durum söz konusudur sanırım...

Beyitte su ve ateş tezat teşkil eden kelimelerdir. Bu anlamda “*göz*” kelimesinin de tesadüfen seçildiğini sanmak imkânsızdır. Bu kelimenin “*su kaynağı*” olan göz ile ilişkisi vardır. Ağlamak, âşığın mizaçlarındandır demiştik. “*Âb-gündür günbed-i devvâr rengi bilmezem/Ya muhit olmuş gözümden günbed-i devvâre su*” Fuzûlî, bu beyitte çok ağladığını, öyle ki ağlamaktan her tarafı su renginde gördüğünü ifade ediyor: “*Bilmiyorum, gökyüzü mü su rengindedir, yoksa göz yaşlarım mı gökyüzünü kaplamıştır.*”

İnsan, psikolojisi icabı kendi iç âleminde olup bitenleri dış dünyadaki nesnelere yükleyebilir. Şair iç dünyasındaki ağlamaklı hâli dış âlem için düşünüyor ve görüyor. Meselâ gökyüzünün mâvilîği şairde hemen “*su*” çağrışımı yapıyor. Burada bir mübalâğa söz konusudur. Fuzûlî çok ağladığını ifade etmek için gözünden akan yaşların gökyüzünü kapladığını söylüyor. Gökyüzünün neden mavi olduğunu bilmez gibi görünerek te-câhül-i ârif sanatı yapıyor.

Kılıç gibi keskin bakışlarının zevkiyle gönüm parça parça olsa şaşılabilir; çünkü duvarı döven nehir suları, orada gedikler, oyuklar bırakır, diyen şair asıl anlamı kılıç olan “*tiğ*” kelimesini “*keskin bakış*” anlamında kullanıyor.

Beyitte kullanılan her kelimenin görünüşte ve içte birbiriyle ilgisi vardır. Burada kılıca su vermek işine de telmihte bulunuluyor. Bilindiği gibi eskiden kılıç yapılacak çeliğin gücünü ve keskinliğini artırmak için onu zaman zaman suya daldırırlardı.

Kirpik, okun ucundaki sivri demire benzetilmiş. Beyitte yaralılara su verilmediği hatırlatılarak telmih yapılmıştır. Yaralıların suyu çekinerek içmesi gibi, “*kirpik*” sözü de şair tarafından korkarak söylenir/söylenmelidir çünkü kirpik âşıkı yaralar. Bunun üstüne buradaki kirpikte bir de su damlası vardır.

Kasîdenin en güzel beyitlerinden birisi: “*Suya virsün bâğbân gülzârı zahmet çekmesün/Bir gül açılmaz yüziin tek virse bin gülzâre su*” Şair bu beyitte Hz. Muhammed’in eşsiz bir güzelliğe sahip oluşunu, dünyaya O’nun gibi birinin bir daha gelemeyeceğini ifade etmesi yanında gül ile olan alâkasına da işaret ediyor.

“*Suya versin*” ifadesini birkaç anlamda yorumlayabiliriz: Gül bahçesini çokça sulasın, gül bahçesi ile istediği kadar uğraşsın, gül bahçesini suya versin; yani uğraşmasın, boş versin çünkü emekleri zaydır... Buradaki “*bâğbân*” sözü gül bahçesine bakan güllere ihtimam gösteren kimse karşılığındadır.

Fuzûlî, tasvirleri ile de dikkat çeken bir şairdir. Fuzûlî’nin şiirlerinde mecazla gerçek birbirine o kadar girmiş durumdadır ki kelimenin başını sonunu düşünmeden karar vermek, şüri yanlış yorumlamalara sebep olabilir. Nitekim bu kasidesinde de Hz. Muhammed’in bir benzerinin daha dünyaya gelemeyeceğini ifade ederken şöyle bir benzetmeye başvuruyor: Yazıcı, kalem gibi yere baka baka gözlerine kara su inse de istediği kadar uğraşsa da senin hattının bir tozuna benzer bir şey ortaya koyamaz. Burada hat sanatı ile ilgili terimler (muharrir, hat, gubar, kalem, kara su-mürekkep) dikkat çekiyor. Hat kelimesinin çizgi, yazı anlamlarından başka, yüzdeki tüy mânâsı da vardır. Bu beyit önceki beyitte geçen anlamı kuvvetlendirmek için söylenmiş;

öncekine benzer bir ifade taşımaktadır. Kalem, kişileştirilmiştir. Şair, hattat istediği kadar uğraşsın senin tozuna benzer bir şey çizemez diyor. “*Gubâr*” kelimesi tevriyeli (iki anlama gelecek şekilde) kullanılmıştır. Bu kelimenin bir anlamı toz, diğer anlamı da hat sanatında ince bir yazı çeşididir (gubârî).

“*Ohşadabilmez gubârını mubarrir hatuna/Hâme tek bahmak-dan inse gözlerine kare su*” Burada, bir anlamda herhangi bir iş üzerinde çok uğraşan insanın tasviri, karşılaştığı problemin karşısındaki çaresizliği resmediliyor. Hattatın elindeki kalemin ucuna mürekkep gelebilmesi için, kalem ucunun ucunu yere doğru tutulması gerekir. “*Ohşamak*” kelimesinin “*okşamak*” fiilinin yanında Âzerî Türkçesinde “*benzetmek*” anlamını karşıladığını da hatırlatalım.

Şair, “*Senin yüzünü anmaktan dolayı gözlerim yaşarsa bunda şaşılacak ne var? Gül alacağını umarak dikene su vermek boşa gitmez.*” diyerek, yine Hz. Muhammed-gül benzetmesine yer veriyor. Tabî bu ve bundan önceki beyitlerde geçen “*su*” ile “*gül*” münasebetine de dikkat etmek gerekiyor.

Yanak ile gül, kirpik ile diken arasında bir benzerlik ilgisidir. Bahçıvan gül yetiştirmek için sadece gülü değil, gülle birlikte dikenini de sular. Şair de güle benzeyen yanağa kavuşmak için ağlıyor; yani dikene benzeyen kirpiğe su veriyor, onu ıslatıyor. 7. beyitin birinci mısraındaki “*ârız, yâd, nemnâk olmak ve müjgân*” kelimelerine mukabil ikinci mısra da sırayla “*gül, temanâ, su vermek ve hâr*” kelimelerini kullanıyor. Bu kelimeler çeşitli bakımlardan birbiriyle ilgili kelimelerdir. Ârız (yanak) güle benzer. Yâd kelimesi temennâ ile yakın anlamlıdır. Nemnâk olmak, ıslanmak demektir ki su vermek ile ilişkilidir. Müjgân (kirpik) şekil itibarıyla hâr (diken) gibidir. Böylece şair leff ü neşr sanatı yapıyor. Bu sanat ustalık ve incelik isteyen zekaya dayalı sanatlardan biridir. Fuzûlî’de bu sanatın emsalsiz örneklerini bulmak mümkündür.

Kılıç yapılırken nasıl ki su verildiğinde, kılıcın mukave-
meti, keskinliği artarsa, gamlı bir günde sevgilinin bakışıyla,
iltifatıyla da âşığın gücü artacaktır. Fuzûlî de “*Gam gününde
hasta gönülden kılıç gibi keskin bakışlarını esirgeme; karanlık ge-
celerde bastaya su vermek sevaptır.*” derken mahşer gününde Hz.
Muhammed’den gelecek şefâatin Müslümanların yüzünü ay-
dınlatacağını hatırlatmak istiyor.

Sevgilinin kirpikleri oka benzetilir. Şair bu benzetmeden
faydalanarak zengin bir tasvir sunuyor bize: “*Ey gönül, sevgi-
linin temrenlerini (kirpiklerini) ara; ondan ayrı olduğun günlerin
hasret susuzluğunu ve iştiyakını gider, dindir. Susuzum, bu göğsü-
mün sabrasında bir kez de benim için su ara.*” derken sahrada su
arama hâdisesi anlatılıyor. Yanan bağır ve çöl birbirine benze-
tiliyor. “*Kez-*” kelimesini “*gez-*” (dolaş-) şeklinde de okuyabilir;
bununla da bir anlam çıkarabiliriz. Fuzûlî’nin arzuladığı şey
sofuların istediği Kevser değil; sevgilinin hikmetler saçan ağzı,
dudağıdır. Tabi sarhoşa şarap; ayıklara da su içmek hoş gelir.
Şair rind meşreplidir. Rintler, Allah’a gönül yoluyla bağlıdır.
Allah’ın rızasını kazanmak için ibadet eder ve O’nu severler.
Rintlere göre zâhitler, Cennete varmak, hurilere kavuşmak,
Kevser sularını tadabilmek için ibadet ederler. Böyle bir bek-
lentileri olduğu için de riyakârdılar...

Suyun akışını başka sebeplere bağlayan şair, hüsn-i ta’lîl
sanatının da en güzel örneklerinden birini şu beyitte veriyor:
“*Ravza-i kâiyuna her dem durmayup eyler güzâr/Âşık olmuş gâli-
ba ol serv-i boş-refîâre su*” Su, duramadan, sevgilinin Ravzasına
doğru akıp gidiyor. Galiba o da serviye benzeyen nazlı gidişli
güzele âşık olmuştur. Burada sözü geçen “*Ravza*” Peygamber
Efendimiz’in türbesidir... Servi suyu seven bir ağaçtır. Akarsu-
ların servi diplerinden dolana dolana akıyor olması, şairde suyun
serviye âşık olması imajını uyandırıyor. Asıl anlatılmak istenen-

se, suyun serviye olan meyli gibi, şairin gönlünün de Peygamber Efendimizden yana olduğudur. Taşlıcalı Yahyâ Bey bir beytinde: “*Kâşki sevdiğümi seuse kamu ehl-i cihân/Sözümüüz cümle hemân kıssa-i cânân olsa*” (Keşke sevdiğimi sevseydi herkes ve hepimiz yalnız onu konuşsak, ondan söz etseydik.) der. Fuzûlî’deki aşk daha bir başkadır. O kadar ki Fuzûlî, sevgili Peygamber’ini sudan dahi kıskanır. Âşıkâ göre seven su bile olsa sevgili onunla paylaşamaz. Bu yüzden Fuzûlî suya engel olmak için kendisini toprak yerine koyar: “*Kendimi toprak edip, toprak olarak sevgilinin bulunduğu yere giden suyun yolunu kesmeliyim; çünkü su benim rakîbimdir; artık onu, oraya gitmeye bırakamam.*” diyerek sevgilisini ne kadar sevdiğini anlatmaya çalışır.

“*Dest-bîstî ârzûsuyla ger ölüsem dostlar/Kâze eylen toprağım sunun anunla yâre su*” Sevgiliye kavuşma ümidinin kalmadığını anlayan âşık, ondan vazgeçmiyor. Hayatta iken ona eremese bile öldükten sonra, bir şekilde onun elini öpme arzusu vardır. Bunun için dostlarına şu vasiyette bulunuyor: “*Ey dostlar! Eğer O’nun elini öpmek arzusuna nâil olamadan ölüsem, toprağımdan bir testi yapın ve sevgiliye onunla su verin (ki hiç olmazsa mezar toprağımdan yapılan testi onun ellerine değsin).*”

“*Servi ağacı, kumrunun yalvarmasına karşı dikbaşlılık ediyor; su servinin eteğine sarılıp ayağına düşsün, yalvarsın da serviye bu inatçılığından vazgeçirsin.*” ifadesinde Fuzûlî, tabiat tasvirlerinden faydalanarak iç âlemindeki duyguları izah ediyor. Kumrular genellikle cami avluları ile servi ağaçlarını mekân tutan kuşlardır. Şiirde kumruların ötüşü, servi ağacına olan sevdası ile izah ediliyor. Servinin rüzgâr estikçe sallanması ise naz ve inadına işaret sayılmış. Servinin dibinden akan su onun eteğine sarılıp yalvarırsa, onu râzi edecek, inatçılığından vazgeçirecektir. Burada da teşhis sanatının en güzel misallerinden biri verilmiştir.

Gül dalı, gülü kızartmak için hile ile bülbülün kanını içmek ister. Su, gül dalının damarına girip bir yolunu bulsun da

zavallı bülbülü kurtarsın, derken yine kişileştirme söz konusudur. Efsaneye göre bülbül güle âşıktır. Her seher gelip gül dalında öter; fakat gül ona hiçbir surette yüz vermez. Âkıbet yine bir seher bülbül gelip yalvarır; gonca bir türlü açılmaz. Sonunda bülbül, göğsünü gülün dikenine bastırır. Derler ki önceden beyaz olan gül, bu hâdiseden sonra kırmızıya döner. Kelimelerin ikinci anlamları da tıpkı birinci anlamları gibi farklı mânâlar oluşturacak şekilde kullanılmıştır. Söz konusu renk kelimesi hem bildiğimiz renk, hem de hile anlamında tevriyeli olarak kullanılmıştır. Mizacına girmek deyimi ise damarına girmek, suyundan gitmek anlamlarındadır. Beyitte râzı etmek, kandırmak anlamlarında kullanılmıştır.

Aşağıdaki beyit, kasîdenin girizgâh beytidir. Peygamberimizin adı da şiirde ilk defa burada geçer. *“Tiyinet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme/İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr’e su”* *“Su, Hz. Peygamber’in gösterdiği yola girmekle, tertemiz tabiatını insanlara göstermiştir.”* Su, temizliğin işaretidir. Müslümanlık da temizliği gerektirir. *“Hz. Muhammed insanların efendisi ve seçkinlik incisinin denizidir ki onun mucizeleri kötülerin ateşine su serpip o ateşi söndürmektedir.”* derken *“deryâ-yı dürr-i ıstıfâ”* terkiyiyle Peygamberimizin *“Mustafâ”* adına telmihte bulunulmuş. *“Mustafa”* seçilmiş demektir. Dürr-i ıstıfa, sözlük anlamıyla seçkinlik incisi demek olup Peygamber Efendimizin insanların en seçkini olduğunu anlatmak için söylenmiş bir terkiptir.

“Kim sepüpdür mu’cizâtı âteş-i eşrâre su” mısraı ile bir bakıma, Mecûsîlerin asırlarca hiç söndürmeden yaktıkları ve kutsal saydıkları ateşlerinin, Peygamber Efendimizin doğumuyla sönmüvermesi hâdisesine de telmihte bulunuluyor.

Hz. Muhammed, peygamberlik bahçesinin parlaklığını artırmak için, mucizesi ile sert taştan su çıkarmıştır. Dünya yaratılalıdan beri birçok peygamber gelip geçmiştir. Yani

peygamberlik bahçesinde birçok güller açmıştır. Burada en son açan gül, Hz. Muhammed Mustafâ'dır. Her peygamber ümmetine peygamberliğini ispatlamak için birtakım mucizeler göstermiştir. Fakat en fazla ve en büyük mucizeler bizim Peygamberimize aittir. Bu mucizelerden biri, sert ve kupkuru bir taşa vurması ve oradan gürül gürül su akıtmasıdır. Tebuk Gazvesi'nde de susuz kalan askerlerine parmağından akıttığı sudan içirmiştir. Beyitte bunlara telmihte bulunuluyor.

O'nun mucizesi uçsuz bucaksız bir deniz gibi olduğundan ateşe tapanların mâbedi suya gark olmuştur.

Kasidesinde Hz. Muhammed'in mucizelerini anlatan şair, şiirin redifine uygun yani su ile ilgili olanlarına da yer vermiştir.

Tebuk Gazvesinde susuz kalan ensâr, Peygamberin parmağından akan su ile susuzluğunu gidermiştir. Bunu kim işitse hayretinden parmağını ısırmıştır. Şair bu durumu şöyle anlatıyor: *“Kızgın bir günde Hz. Muhammed'in Medine'deki yardımcılarına parmağından o şiddet (savaş) gününde su verdiğini kim işitse hayretinden parmağını ısırır.”*

Su ile ilgili mucizelerinden bir diğeri şairin dilinde şöyle ifadesini buluyor:

“Dostu ger zebr-i mâr içse olur âb-ı hayât/Hasmı su içse döner elbette zebr-i mâre su” “Onun dostu yılan zebri içse âb-ı hayât olur; fakat düşmanı içse o su mutlaka yılan zebrine döner.” Şurası bir gerçek ki Fuzûlî, müthiş hayâl gücü, dâhiyâne buluşları ile çağdaşlarından farklı bir mevkie yerleşmiştir. Mistisizmin doruğunu onun şiirlerinde bulmak mümkündür. Bu hayal ve mistisizmi ne yazık ki yeni Türk şiirinde görmek mümkün olmuyor. İşte onun berceste beyitlerinden biri daha: *“Hâk-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl/Başını taşdan taşa urup gezer âvâre su”* (Senin ayağının toprağına erişmek için su, ömrü boyunca başını taştan taşa vurarak, âvâre bir şekilde, gezer.) Bu

beyitte ve 11. beyitte suya, insana ait özellikler yüklenmiştir; âvâre gezmek, âşık olmak, başını taştan taşa vurmak... Bu özellikleri insan için düşünmek bir yana su için düşündüğümüzde bile güzel bir manzara ile karşılaşmaz mıyız? Suyun yerlerde, derelerde, taşların arasından kendi mecrasında dolana dolana akması, Hz. Muhammed'e hasretliği ile izah edilerek hüsn-i ta'lîl sanatı yapılıyor.

Su, zerre zerre kapının eşğine nur salmak ister; su parça parça da olsa o dergâhtan geri dönmez. Nitekim günahkârlar da O'nu övmeyi, vird edinmeyi dertlerine derman bilirler; bu durum, sarhoşluğu gidermek için su içenlerin hâli gibidir.

Ebu Musa el-Eş'arî'den (radıyallahu anh); Resûlullah aley-hissalâtu vesselâm buyurdular ki: *"Ben, ümmetimin yarısının cennete girmesi ile şefâat (sabibi olmam) arasında muhayyer bırakıldım. Ben şefâati tercih ettim. Çünkü şefâat, dâba şumullü ve ümmetimin (toptan kurtuluşuna) dâba yeterlidir. Şefâati siz, müttakilere mahsus mu biliyorsunuz? Hayır! O muttakiler değil günahkârlar, hatalılar ve pis işlere karışan (müslüman)lar içindir."*

Fuzûlî'nin Peygamber sevgisi sıradan bir sevgi değildir. Onun hâli susuzluktan yanıp kavrulan bir çöl yolcusu gibidir: *"Ey Allah'ın Habîbi, insanların en hayırlısı! Ben seni özliyorum; öyle özliyorum ki susamışların yanıp da su dilemeleri gibi..."*

Şair, iki cihan perverine olan duygularını diğer beyitlerde şu duygularla metheder; Sen, öyle bir keramet denizisin ki miraç gecesinde feyzinin, bereketinin çiğ taneleri yıldızlara ve gezegenlere bile su götürmüştür. Senin türbeni yenileyen mimara su gerek olsa, güneşin pınarından, kaynağından her an bereketin tatlı suyu iner. Cehennem korkusu, zaten yanan gönlüme gam ateşi salmış; fakat Senin ihsan bulutunun o ateş üzerine su serpeceğini ümit ediyorum. Fuzûlî'nin sözleri Sana olan övgüden dolayı cevhere döndü. Bu öyle bir cevher ki ni-

san ayındaki yağmur damlasını alıp kapanan midyenin içinde oluşan tek parça şah inci gibidir.

Tek kelimesi hem “bir” hem de “gibi” anlamlarında kullanılmış bir kelimedir. Burada aynı zamanda tek parça incinin oluşmasına telmihte bulunulmuş; ayrıca şair kendi naatini övmek suretiyle de fahriye yapmıştır.

Kasîdenin sonunda şair, Peygamber Efendimizden kıyâmet gününde kendisine şefaât etmesini diler ki bu, naatlerin de genel bir özelliğidir. Şöyle diyor şair: Gaflet uykusundan uyandığımda, ayrılık gözyaşlarım, uyanık olan gözümü suya boğarken umduğum şudur: Kıyamet gününde yüzünü görmekten mahrum olmayayım ve buna susamış olduğum için, vuslat çeşmen susuzluğumu gidersin.

Şiirde toprak-su tezadı çeşitli karînelerle bir arada kullanılıyor. Fuzûlî'nin bu iki mizaca da uygun karakterde olduğunu görüyoruz; fakat ilk beyitte içinin ateşlerle yandığından söz ediyor. Bu, belki de ateş tabiatlı olmayı istememesine rağmen kendinde bu hâlin de bulunduğuna işaret sayılabilir.

Başta da söylediğimiz gibi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) için“su” motifini ilk kez Fuzûlî kullanmıştır. Aynı asırda -onlar da Fuzûlî kadar yanmışlar mıydı bilmem ama- Fuzûlî'den sonra“su” redifi ile; Zâtî, Hayâlî Bey ve Taşlıcalı Yahyâ başta olmak üzere, birkaç şair daha şiirler yazmışsa da onun kadar güçlü ve etkili olamamışlardır. Her biri çağına damgasını vuran şairler olmalarına rağmen, Fuzûlî dışındakilerin bu redifle yazdıkları şiirler bugün dikkat çekmeyecek kadar zayıf kalmıştır.

Bu kasîdeye kim nasıl bakarsa baksın bir şaheserle karşılaşır. İçten bir Peygamber aşkı, güçlü bir lirizm, güzel bir anlatım, akılda kalıcı ifâdeler ve Divan şiirinin en güzel tasvir örnekleri en yoğun şekilde “*Su Kasîdesi*”nde bulunur dersek mübalağa etmiş olmayız...

Bir gül istifi

Sultan I. Ahmed Han (1590-1617)

N'ola tâcım gibi başımda götürsem dâim
Kadem-i pâkini ol Hazret-i Şâh-i Rusûlün
Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kadem sahibidir
Bahtîyâ durma yüzün sür kademe o gülün

“*Babtî*” ve “*Ahmedî*” mahlaslarıyla şiirler yazan I. Ahmed'in, dînî vecibelerini aksatmayan bir padişah olduğunu târihî kaynaklardan öğreniyoruz. Bahtî'nin Allah ve Peygamber aşklarını dile getiren şiirleriyle dikkat çeken dindâr bir Müslüman kimliği vardır. Onun en meşhur şiirlerinden birisi yukarıya aldığımız kıt'asıdır. Sultan Ahmed, Hz. Muhammed'in ayak izini sorgucuna resmettirmiş; ortasına da bu kıt'ayı yazdırmıştır.

Şiirin nesir diliyle ifadesi şöyle: “*Resullerin şâbtı olan Hz. Muhammed'in ayak izi resmini, tacım gibi, başımda taşısam bunda şaşılacak bir durum yoktur; çünkü peygamberlik bahçesinin gülü, o ayak (izi) sahibidir.*” Bilindiği gibi, “*gül*” Peygamberimizin sembolüdür. Son mısradaki şair, “*Güle benzeyen Peygamberimiz*” demiyor; direk benzetilen unsur durumundaki “*gül*” ifadesini kullanıyor.

“*Baş*” ve “*ayak*” kelimeleri bir tezat oluşturuyor. Baş, yüksekliğin, yüceliğin, sultanlığın; ayak ise hakirliğin, fakirliğin, âcizliğin nihayet köleliğin sembolüdür. Kölenin başı, mânen sultanın ayakları altındadır. Şair, Peygamber karşısında kendisini bir köle addediyor.

Şiirdeki duygularla Evliya Çelebi'nin anlattıklarını birleştirebilirsek, şüire ilham olan kaynağa ulaşabiliriz. Evliyâ Çelebi'ye göre Sultan Ahmed -şu anda Mukaddes Emanetler'de muhafaza edilen- Peygamberimizin “*Nakş-ı Kadem*”ini Mısır'da bulunan Kayıtbay Türbesi'nden aldırıp İstanbul'a getirtir. Onu önce Eyüp Camii'ne, inşaatı tamamlanınca da kendi adına yaptırdığı Sultan Ahmed Camii'ne koydurtur. Bu işlem tamamlanır ki bir rüya görür. Bütün padişahların toplandığı bir divanda Hz. Muhammed kadı makamındadır. Kayıtbay, “*Nakş-ı Kadem*”in kendi türbesinden alınıp İstanbul'a getirilmesinden dâvâcı olur. Tarafları dinleyen Peygamber Efendimiz, Kayıtbay'ı haklı görerek bu emanetin yerine teslimi kararına varır. Sultan Ahmed gördüğü bu rüyayı ertesi gün aralarında Aziz Mahmud Hüdâî'nin de bulunduğu âlimlere, şeyhlere anlatır. Onlar da bu rüyayı, emanetin geldiği yere gönderilmesi gerektiği şeklinde yorumlarlar. Bunun üzerine Nakş-ı Kadem-i Şerif, Mısır'a gönderilir. Sultan Ahmed çok üzülür. Üzüntüsünü hafifletmek için hilâfet sarığına bir sorguç yaptırır. Sorgucun üzerine de Nakş-ı Kadem resmedilir.

Bahtî, dünya sultanı olmakla iftihar etmeyen, Allah katında daima “*kul*” olduğunu hatırlayan bir padişah edâsıyla birçok münâcat; Peygambere ümmet olmanın verdiği huzurla da üç tane naat yazmıştır.

“*Olubdur aşkun ile pür dil ü cân/Beni kıl âlem-i ma'nîde sultân*” beytiyle Allah'tan “*mânâlar âlemi*”nde sultan olmayı diler. Samimî bir Müslüman olan Bahtî, her hâlükârda İslâmî unsurlara değer veren bir insandır. Öyle ki Hz. Muhammed'in doğum ayı olan Rebû'l-evvel ile bahar ayı arasında bir münâsebet kurar: “*Babar oldukda diller açılıp bulsa n'ola kâmi/Rebû' oldu Habîb-i Ekrem'ün mevlîdi eyyâmı*” Hz. Muhammed'in dünyaya gelişi ile insanlık âleminde bir “*diriliş*” gerçekleşmiştir;

tıpkı tabiatın baharda diriliş i gibi... Bahar ki gelmesiyle gönüllerin açıldığı, insanların ve tabiatın coşkuyla sarhoş olduğu mevsimdir...

Bahtî Osmanlı padişahları arasında kendi kendini yetiştirmiş ender sultanlardandır. Genel olarak şiirlerinde klâsik edebiyat kültürünün izlerini bulmak mümkündür. Sultan, genç yaşında vefat etmesine rağmen bir divan oluşturacak kadar geniş bir şiir kültürüne sahiptir.

Sakın terk-i edepten

Nâbî (?-1712)

Sakın terk-i edebden kûy-ı Mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazargâh-ı İlâhîdir Makâm-ı Mustafâ'dır bu

Felekde mâh-ı nev Bâbü's-selâm'ın sîne-çâkidir
Anun kandilidir hûr matla-i nûr u ziyâdır bu

Resûl-i Kibriyâ'nın hâbgâhdır hakikatde
Tefevvuk-kerde-i arş-ı Cenâb-ı Kibriyâ'dır bu

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı adem zâil
'Amâdan açdı mevcûdât dü çeşme tûtüyâdır bu

Mûra'ât-i edeb şartıyla gir Nâbî bu dergâha
Mataf-ı kudsiyândır bûsegâh-ı enbiyâdır bu¹¹

Şair Nâbî, hacca niyet eder ve bir kervanla yola koyulur. Yolculuk esnasında Medine'ye yaklaştıkça heyecanı artan şair, kervandaki paşalardan birinin deve üzerindeki tahterevan içinde ayaklarını uzatarak oturduğunu görür. Bunun üzerine irticali olarak söylediği yukarıdaki naatle paşayı uyarır. Şiir o anda söylendiği için kervandakilerden başka kimsenin bu şiirden haberi yoktur. Medine'ye yaklaştıkları sırada sabah namazı vaktidir ve minarelerin birinden Türkçe bir kasîde okunmaktadır. Bu, Nâbî'nin yazdığı naatin ta kendisidir. Kervan doğruca o camiye yönelir. Müezzin minareden inince Nâbî, müez-

¹¹ Fehmi Kuyumcu, *Evlıyanın Dilinden*, Ank.1978, s.664

zine: “*Bu Türkçe kasideyi nereden öğrendin?*” diye sorar. Nâbî'nin kim olduğunu bilmeyen Müezzin: “*Bu gece rüyamda Peygamber Efendimiz bana ‘Ümmetimden Nâbî adlı bir büyük şair vardır ki benim hakkımda bir kaside yazmış, onu bu gece minareden okumanı arzu ediyorum.’ buyurarak, bu beyitleri bana öğretti.*” deyince Nâbî sevincinden bayılıp yere düşer.

Nâbî birinci beyitte: “*Sakin saygıyı elden bırakma, burası Allah'ın Habîbinin mahallesidir. Burası Hakk'ın tecellî ettiği yer ve Hz. Peygamber'in makamının bulunduğu yerdir.*” diyor... Nâbî, Medine'ye doğru ayaklarını uzatan kişinin şahsında bütün insanlara bir edep dersi vermek ister. Allah'ın habîbi sevgili Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) mahalli ve Allah'ın nazargâhı olan bir yerde insan her hâli ile dikkatli ve edepli olmalıdır...

İkinci beyte şair bir benzetme yaparak başlar: Gökyüzündeki hilâl, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) “*Bâbü's-selâm*” adındaki kapısının görüldüğü yerdir. Bunun kandili güneştir; burası ışık ve nûrun kaynağıdır.

“*Resûl-i Kibriyâ'nın bâbgâbıdır hakîkatde/Tefevvuk-kerde-i arş-ı Cenâb-ı Kibriyâ'dır bu*”

Nâbî, Peygamber Efendimiz'in kabrinin bulunduğu yer için Hz. Muhammed'in dinlendiği yer; fazîlette arş-ı a'lânın bile üstündedir diyerek burasının ne kadar şerefli bir mekân olduğuna işaret eder.

Dördüncü beyitte: “*Bu toprağın parlaklığından yokluk karanlıkları ortadan kalktı. Yaratılmış olan her şey, körlükten bu mukaddes topraklardaki siirme sâyesinde kurtulup gözlerini açtı.*” demek suretiyle Kâbe topraklarının insanlar için önemine dikkat çeker. Hakîkatte buradaki göz, gönül gözüdür. Kâbe'ye gelen insanlar, buranın mânevî havasını teneffüs etmek suretiyle İlahî bir vecd ile hakîkatlere ulaşırlar; dolayısıyla hacıların gözleri açılır. “*Miira'ât-i edeb şartiyle gir Nâbî bu dergâba/Mataf-ı*

kudsiyândır busegâh-ı enbiyâdır bu” beytinde Nâbî, edep hususuna bir kez daha dikkat çeker. Çünkü burası edepli olunması gereken bir yerdir.

Nâbî son beyitte şöyle diyor: *“Ey Nâbî, bu dergâha edebini gözetmek suretiyle gir çünkü burası meleklerin tavaf ettiği ve peygamberlerin öptüğü yerdir.”* Şair burada kendisine hitap ediyor gibi, ancak mesajı bütün insanlardır. Şaire göre Kâbe öyle bir mekândır ki insanlarla birlikte melekler de orada tavaf yapmaktadır. Kâbe'nin duvarında bulunan ve Cennet'ten geldiğine inanılan Hâcerü'l-Esved, bugünkü bulunduğu yere Peygamber Efendimiz tarafından yerleştirilmiştir. Nâbî, Kâbe için burası kutsal bir mekândır ve bu binada Hz. Peygamberin dahi öptüğü bir taş vardır diyerek onun kutsiyetinin sebeplerinden birini dile getiriyor.

Bu naat hakkındaki sözlerimizi Yunus'un şu sözleri ile noktalayalım: *“İrfan meclisine vardım kıldım ilmi talep/İlim geride kaldı ille edep ille edep”*

Efendim

Şeyh Gâlib (1757-1798)

Sultân-ı Rüsül Şâh-ı Mümeccedsin efendim
Bîçârelere devlet-i sermedsin efendim
Divan-ı Îlâhîde ser-âmedsin efendim
Menşûr-ı Le'amrük'le müebbedsin efendim
Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Tâbişgeh-i ervâh-ı mücerred güherindir
Mâlişgeh-i ruhsâr-ı melek hâk-i derindir
Âyine-i dîdâr-ı tecellî nazarındır
Bû Bekr-i Ömer Osmân Ali yârlerindir
Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Hutben okunur minber-i iklim-i bekâda
Hükmün tutulur mahkeme-i rûz-ı cezâda
Gülbang-i kudûmun çekilür arş-ı Hudâ'da
Esmâ-i şerîfin anılır arz ü semâda
Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Ol dem ki nebîlerle velîler kala hayrân
"Nefsî" deyü dehşetle kopa cümleden efgân
Ye's ile üssâtın ola ahvâli perîşân
Düstûr-i şefâatle senindir meydân
Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Bir gün ki dalıp bahr-i gam-ı firkate gitdüm
 İlden yetirüp kendümi bihudluğa yetdüm
 İsyânım anup âkıbetümden hazer etdüm
 Bu matla'ı yâd eyledi bir seyyîd işitdüm
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Ümmiddeyüz ye's ile âh eylemeyiz biz
 Sermâye-i îmânı tebâh eylemeyiz biz
 Bâbun koyup ağyârı penâh eylemeyiz biz
 Biz kimseye sâyende nigâh eylemeyiz biz
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Bîçâredür ümmetlerün isyânına bakma
 Dest-i red urup hasret ile duzâhe yakma
 Rahm eyle aman âteş-i hicrânına yakma
 Ezcümle kulun Gâlib-i pür-cürmü bırakma
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim¹²

Şeyh Gâlib'in bu şiiri bir müseddestir. Eskiden mevlid gecelerinde Süleyman Çelebi'nin "*Mevlid*"i gibi makamla okunduğunu Mehmet Âkif Ersoy'un "*Said Paşa İmami*" adı şiirinden öğreniyoruz.¹³

“Âh o kudsî nefes eşbâha ederken sereyân,
 -Karalar vecd ile pür-cûş, sular pür-galeyan-
 Dem çekip, dem tutarak etmeye başlar feryâd,
 Boğaz'ın her tarafından bir İlâhî inşâd:

¹² Fehmi Kuyumcu, *Evliyanın Dilinden*, Ank.1978, s.343.

¹³ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s.469-470.

‘Sultân-ı Resül Şâh-ı Mümeccedsin efendim
 Bîçârelere devlet-i sermedsin efendim
 Menşûr-ı Le’ amrük’le müebbedsin efendim
 Divan-ı Îlâhîde ser-âmedsin efendim
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim
 Hak’dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim’

Kesilir gitgide, tedrîc ile sesler artık,
 Aktarır sâhile mevlidciyi bir köhne kayak’

Bu müseddes Şeyh Gâlib’in en güzel şiirlerinden, Divan edebiyatının da en güzel naatlarından. Şair, Îlâhî hükümlerle teyit edilmiş olan Peygamberi, ebediyen bütün ufukları dolduran ümmetinin ortasında bir nûr olarak görüyor. Hz. Muhammed ki Îlâhî takdirle, takdîr edilmiş bir Sultandır. Bir şair için O’na medhiye yazmak da kolay değildir, bunun kolay olmadığını yine Şeyh Galip’in dilinden dinleyelim. Bakın şair bir rubaisinde ne diyor: “*Ey Hazret-i Hâdî-i Sübüil Fabr-i Resûl/Âyine-i ibsân-ı ezel Mazhar-ı Küll/Şâyân değilim gülşen-i naata ammâ/Eyle kereminden beni gûyâ bülbül*” Şeyh Gâlib Hz. Muhammed’e naat yazmanın her insanın harcı olmadığını, her insanın naat yazmaya lâayık olmadığını, en azından kendi nefsinde bunu böyle düşündüğünü söylediği rubâisinde yine Peygamber Efendimiz’in edeceği ihsâna sığınıp onun medet eylemesiyle dilinin bülbül gibi şakımasını diler.

Şair ümmeti olduğu peygamberine “*efendim*” şeklinde hitâb ediyor. O’nu, Allah tarafından ululandığı için peygamberlerin şahı kabul etmek gerektiğini söylüyor. Hz. Muhammed, çâresizlere çâredir. Îlâhî divanda en önde ve en başta O olacaktır. Çünkü O “*Le ‘amrük*”¹⁴ âyeti ile kayıtlı Allah’ın resûlüdür.

¹⁴ Hicr Sûresi, 72. âyetin başı. Bu âyetle Allah (C.C.), Peygamber Efendimizin ömr-i saadetlerine kasem ettiğine işaret ediliyor. “Ey Muhammed! Senin ha-

Gâlib, Peygamber Efendimizi “*peygamberlerin şabı*” olarak gördüğü için kendisini de köle kabul eder ve O’na “*efendim*” der. Fakat O (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmeti için çırpınan ve onları ateşten korumak için mücadele eden müşfik bir efendidir...

Şeyh Gâlib ikinci bentte Peygamber Efendimizi şöyle tavsif ediyor: Ey efendim, Sen seçilmiş ruhların en parlak cevherisin. Senin kapının eşiği meleklerin yüzlerini sürdüğü yerdir. Senin baktığın yerlere yüzünün parlaklığı tecelli eder. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali senin yârindir. Onlar seninle feyizlendiler. Bekâ ikliminin minberinde senin hutben okunur. Kıyamet gününde senin hükmün göz önüne alınacaktır. Dünyaya gelişin şerefine Allah’ın en yüce katında (Arş-ı âlâda) senin için hep bir ağızdan gülbank çalınır. Senin şerefli, güzel isimlerin yerde ve gökte vird edilir. Sana salavat getirilir.

Şair dördüncü bentte kıyamet ahvâlini anlatır: Kıyamet gününde nebilerle veliler **hayran**¹⁵ olduğu bir zamanda, herkesten “*Nefsî*” diye feryatlar figanlar yükselecek. Hallerinin perişanlığından dolayı isyankârların ümitsizliğe kapıldıklarında şefaet etme yetkisi yine sana verilecektir. Burada kıyamet koptuğunda insanların “*Nesî*” diye feryat ederek sadece kendilerini düşündükleri bir anda Hz. Muhammed’in Müslümanlar için şefaetçi olacağı dile getiriliyor.

Sonraki bentte şair kendini anlatıyor: Gam denizine düşüp daldığım bir anda kendimi kaybedip bayılma derecesine geldim. İsyankârlığımı düşünüp âkıbetimden korktum. Bir efendinin gelip şu matla’ı söylediğini duydum: “*Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim/Hak’dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim*” Şair burada durumunu hikâyeye ediyor. Belki de şiiri hangi ilhamla yazdığını îmâ ediyor. Sonra şairde kıyameti

yatına and olsun ki...” anlamındadır.

¹⁵ Hayranlık tasavvuftaki hayret mertebesinde olma hâlidir.

anmanın verdiği korku ve ümitsizlik kayboluyor. Bu durum biraz da Müslümanların olması gereken hâli anlatıyor: “*Havf u recâ*” yani korku ümit arasında olmak. Allah’ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesmemek fakat başıboş ve vurdumduymaz da olmamak iyi bir Müslümanın vasıflarındandır. “*Ümmiteyiz, ümitsizlikle âb eylemeyiz. İman sermayemizi yıkmayız, harcamayız. Allah’ın ve Peygamber Efendimizin kapısını bırakıp başka yerlere sığınmayız. Hz. Muhammed’in Livâ-yı Hamd’i dururken başka yer aramayız.*”

Şiirin son bölümünde Hz. Muhammed’e yalvarış hâkimdir: “*Ey Efendim, ümmetin sensiz çâresizdir. Onların günablarını besaba katma. Onlardan elini geri çekip de sana hasret bırakıp cebennem ateşine atma. Aman bize acı da kıyamette sana hasret olmanın ateşiyle yakma. Bu cümleden günabkâr ümmetinden Gâlib’i de bırakma.*”

Şeyh Gâlib genç yaşında Mevlânâ aşkıyla çileye girmiş Galata Mevlevihânesi şeyhliğine kadar yükselmiş, 41 ya da 42 yıllık kısa bir ömre bir sürü eser sığdırmıştır. Şiirlerinde tasavvufî konulara değinmiş, “*Hüsn ü Aşk*” isimli mesnevisiyle zirveye tırmanmış ârif bir şairdir.

Dikkat edilirse şair, Hz. Muhammed’in vasıflarını sayarken Türkçe kelime olarak “*sen*” ve “*biz*” zamirlerinden başka Türkçe kelime kullanmamış. Bu durumu zamanın Türkçesinin diğer dillerin etkisi altında kalışına bağlamakla birlikte Hz. Muhammed’i övmek, vasıflarını dile getirmek için Türkçenin kullanılmayışını psikolojik bir sebebe bağlamak da mümkündür. Sözgelisi tâbişte yerine “*parlayan*”, mâlişgeh yerine “*eşik*”, hâk-i der yerine “*eşik toprağı*” deseydi şiir bu kadar kuvvetli olmayacak mıydı acaba? Şairin kullandığı kelimelerin çoğunun Türkçe karşılıkları o zamanda da vardı. Fakat şaire göre, Türkçe ya da Arapça Farsça meselesi değil, genel olarak dil

meselesi var ortada. “*Kelimeler izin verseydi neler söylerdim.*” diyerek duygularını anlatmada kelimelerin kifayetsiz kaldığını anlatan Şeyh Gâlib “*Sebk-i Hindî*” üslubunun tesirinde eşsiz güzellikte şiirler yazmıştır. Eserlerinde sembolizmi ön plâna çıkaran Servet-i Fünuncular da Divan şairi Şeyh Gâlib’i örnek almışlardır.

Ey bâd-ı sabâ

Ahmed Kuddûsî (1760-1848)

Ey bâd-ı sabâ es yürü ol yâre selâm et
Mahbûb-ı Hudâ Ahmed-i Muhtâr'e selâm et

Sevdâsı anın etti beni zâr u perîşân
Arz eyle bu ahvâlîmi dildâre selâm et

Şevki ile n'olduğumu hep eyle ifâde
Pes ol şeh-i hûbân gül-i gülzâre selâm et

Çün olmuş idim bir sene şehrinde mücâvir
Etsün bu firâk derdine bir çâre selâm et

Yanar yüreğim âteş-i hicrân ile dâim
O kâşif-i gam dâfi'-i ekdâra selâm et

Eflâki yaratmaz idi ol olmasa Hallâk
O bâis-i halk menba-ı esrâre selâm et

Hem eyledi âlemlere Yezdân anı rahmet
Muztarlara imdâd edici çâre selâm et

Tebliğ ü salât ile selâm et tekrar
Bin şevk ile ol kadı-yı etvâre selâm et

De eyle şu Kuddûsî-yi gümrâha şefaât
Her derde devâ edici hünkâre selâm et¹⁶

¹⁶ Hasan Ali Kasır, *Peygamber Şiirleri*, İstanbul 1997, s.158.

Gönül dünyamızda bâd-ı sabâ (sabah rüzgârı), sevgiliye haber gönderen, sevgiliden haber getiren bir postacı gibi telâki edilir. Özellikle klâsik edebiyatımızda âşıklar hep seher yeline beklerler ki gül yüzlü sevdasından bir haber getirsin. Kud-dûsî de böyle bir yola başvuruyor. Sabah rüzgârından, Allah'ın habîbi olan Hz. Muhammed'e selâm götürmesini istiyor. Belli ki imkânı yok, kendisi gidemiyor.

Şair, sevgilinin sevdâsı ile perîşan olmuştur. Gece gündüz demeden inlemekte ve istemektedir ki sevdiği bu hâlınden haberdâr olsun. Eğer sevgili, durumundan haberdâr olursa kendisine rahmedecektir.

Şair seher yeline; aman O'nun aşkından ne hâle geldiğimi iyice anlat ve O güzeller güzeline mutlaka selâmımı söyle. Kendisi belki de beni tanımaz, ama ben O'nun bulunduğu şehirde bir sene kadar O'na komşu olmuştum. Ne olur O'na söyle de bu ayrılık derdine bir çâre bulsun. O'ndan ayrıldığımdan beri yüreğim daima ayrılık ateşiyle yanmaktadır. Ne olur söyle O, yüreklerdeki gamı keşfeden, gönüllerdeki kederleri gideren sevgiliye... O ki bu dünyanın yaratılmasına sebeptir ve bütün sırları bilendir. Allah Teâlâ, O olmasaydı felekleri yaratmayacaktı.¹⁷ Allah Teâlâ, O'nu âlemlere rahmet edici olarak göndermiştir. "*Vemâ erselnâke illâ rahmete'n-li'l-âlemîn*"¹⁸ Bu özelliğiyle O ızdırıp çekenlere imdad edici bir Peygamberdir. O adâlet timsali olan yüce Peygambere bin şevk ile selâmımı tebliğ et, der.

¹⁷ Bu beyitte "Levlâke..." kutsî hadisine (?) telmihte bulunuluyor.

¹⁸ Enbiyâ Sûresi, 107. âyetine telmihte bulunuluyor: "(Resûlüm) Biz, seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."

Hilyedir Kur'ân sana

Muallim Nâcî (1850-1893)

Arz-ı tazîm eylemez mi âlem-i imkân sana
Arz-ı tazîm etti Allah-ı azîmü'ş-şân sana

Nûr-ı îmândır nücûmundan dem-â-dem berk uran
Âsmân etmiş hezârân kalb ile îmân sana

Fazl-ı bî-pâyânın bürhân-ı bî-pâyânı var
Var mı ulviyyât içinde olmayan bürhân sana

Hüsn-i Kur'ân'ı görür insan olur hayrân sana
Dest-i Kudretle yazılmış hilyedir Kur'ân sana

Dil esîrin olduğu günden beri âzâdedir
Mâsivâya bağlanır mı bağlanan vicdan sana¹⁹

Batı edebiyatını da iyi tanınasına rağmen Muallim Nâcî, hiçbir zaman bir Batı taklitçisi olmamış; özellikle mânevî değerlere sahip çıkmış ve aslından asla tâviz vermemiştir. Yaşadığı dönemde farklı akımlara kapılan şairlerin tersine Muallim Nâcî, Divan şiiri geleneğini devam ettirmiş; hece ile de şiirler yazmıştır. Şair, köklü bir din eğitimi almış, hattatlık da yapmıştır.

Şair, naatinde Hz. Muhammed'in, şanı yüce Allah tarafından övölüp takdir edildiğini, bu durumda kâinatın O'na saygı

¹⁹ Büyük Türk Klâsikleri, c.8, s.404, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1988.

ve hürmette bulunmasının gerektiğini söylüyor. Burada “*Vemâ erselnâke illâ rahmete'n-li'l-âlemîn*”²⁰ âyetine telmihte bulunuluyor. Muallim Nâcî, “*Ey Muhammed, şâni yüce olan Allah bile sana saygı gösterdi; bu durumda şu kâinat sana saygı ve hürmet göstermez mi?*” derken, soru sormuyor; istifhamda bulunuyor. Yani sana kâinattakilerin saygı ve hürmette bulunmaları gerekir, diyor.

“*Nûr-ı îmândır nücûmundan dem-â-dem berk uran/Âsmân etmiş bezârân kalb ile îmân sana*” beytinde klâsik anlatım tarzı vardır. Bir kısım kelimelerin uzak ve yakın anlamları, mecazları dikkate alındığında şöyle anlamlar çıkıyor: “*Yıldızlarından daima çakıp duran iman nûrudur; gökyüzü bile sana binlerce kalp ile iman etmiştir.*” “*Yıldızlar*” kelimesi ile hem sahâbeler, hem de gökteki parlak cisimler kastediliyor. Sahâbenin, O’nun peygamberliğine, getirdiklerine bin can ile bağlanıp iman etmeleri anlatılmak istenirken; aynı zamanda Peygamber Efendimizin miraç hâdisesine de telmihte bulunuluyor.

“*Hadsiz besapsız fazîletlerinin sayısız delilleri var; yücelikler içinde sana delil olmayan herhangi bir şey var mı?*” diyen şair yine sözün anlamını pekiştirmek için soru anlamlı bir cümle kullanıyor. Şairin dediği gibi, Peygamber Efendimizin hayatı, yaptıkları, mücâdeleleri incelendiği zaman görülür ki O’nun her yaptığıının, her hareketinin, her söylediğinin bir hikmeti, bir güzelliği vardır.

İnsanoğlu Kur’ân’ı Kerîm’in büyüklüğünü görür ve Sana hayran olur; çünkü Kur’ân-ı Kerîm senin için Cenâb-ı Hak tarafından yazılmış bir hilyedir; ifadesinde Muallim Nâcî, Peygamber Efendimizin övgüsünde mübalağaya kaçıyor. Zira Kur’ân’ı Kerîm’de Peygamber Efendimizin zaman zaman övüldüğü doğrudur; ancak bilinir ki bu Kitap, insanlara doğru

²⁰ Enbiyâ Sûresi,107. âyet. “(Resûlüm) Biz, seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”

yolu göstermek, insanların iki cihanda mutlu olmalarını sağlamak için gönderilmiştir. Yani sadece Peygamber Efendimizin övgüsünü anlatan bir kitap değildir. Tabi ki burada şair, cüz'ü külle şâmil kılarak mecazlı bir anlatıma başvuruyor ancak sözün gerçek mânâsı düşünüldüğünde bu anlatımın mübalağadan ibaret olduğu hemen anlaşılır.

Şair, ilk dört beyitte umûmî olarak Peygamber Efendimizin vasıflarından söz ederken son beyitte düşüncelerini şahsileştiriyor ve kendi hâlinde bahsederek umûmî bir kanaate varıyor: *“Gönül senin esirin olduğu günden beri her türlü kayıttan kurtulmuştur; bir kere sana bağlanan vicdan artık hiç bu dünyaya bağlanır mı?”* Bu beyitteki esaret kelimesi ile Peygamber Efendimizin söylediklerine iman etme anlamı kastediliyor. O'na ve Allah'a inanan insan, dünya nimetlerine bel bağlamaz. Dünya kaydından, insanların söylediklerinden, hatta insanlar için çok önemli görülen maddî kaygılardan elbette âzâde olur. Esir, âzâde, bağlanmak kelimeleri bir anlam ilgisi oluşturuyor.

Muallim Nâcî, naatini, hem şekil hem de muhteva bakımından Divan tarzında yazmıştır. Beyitler hâlinde yazılan bu şiir, klâsik edebiyatımızdaki gazel şeklidir. Aruzun *“Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün”* kalıbıyla yazılmış bu şiirin muhtevâ ve anlatım tarzı, mazmunları da klâsik edebiyatımızla örtüşmektedir.

Berceste bir mısra gibisin

Ferit Kam (1864-1944)

Bir mislini getirmiş olsaydı kilik-i kudret
Beytü'l-kasîd olurdun manzûme-i cihânda
Mısrâ'ısın ki sun'un berceste tâ ezelde
Ferdiyetinle kaldın divan-ı kün fe-kânda²¹

Koca Ragıp Paşa der ya: “Eğer maksûd eserse, mısra-ı berceste *kâfîdir*” Ferit Kam da uzun uzadıya bir naat yazmıyor. İçindeki duyguları, söz kalabalığından arındırıp dört mısra ile sunuyor bize.

Ferit Kam bu dört mısralık şiirinde klâsik edebiyattaki bazı terimleri kullanmak suretiyle bir naat yazmış. Önce günümüz Türkçesiyle vermeye çalışalım: “*Kudret kalemi, senin bir benzerini getirseydi, sen, cihan manzumesinde beytü'l-kasîd olurdun. Sen tâ ezelden beri bu sanatta bir mısra-ı bercestesin, bu hâlinle kün fe-kân divanında yegâne kaldın.*”

Divan, klâsik edebiyatımızda şairlerin şiirlerini topladığı eserdir. Beytü'l-kasîd, kasîdenin en güzel beytidir. Mısrâ-ı berceste hâfızalarda hemen yer eden, derin anlamlar taşıyan, güzelliği ile dikkat çeken tek ve seçkin mısra anlamında bir terkiptir. Ayrıca ferd (ya da müfred) de altı üstü olmayan, yâni başka beyitlerle bağlantısı olmayan beyit anlamında bir terimdir.

Şair, bütün bu Divan Edebiyatına ait terimlerle Allah ve

²¹ İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlî's-Şu-ârâ)*, Hazırlayan: Müjgân Cunbur, Cilt I, s. 617. Ankara 1999.

Onun sevgili Resûlü hakkında övgülerde bulunuyor. Yarattığı dünya ve halk ettiği canlılar Allah'ın divanıdır.

Ferit Kam, burada Peygamberimize “*Allah, eğer senin benzerlerini yaratmış olsaydı bile bu benzerlerinin içinde sen yine farklı olacaktın.*” diyor. Böylece Hz. Muhammed'in yaratılmışların içinde en seçkin olma özelliğini ifade ediyor. Ayrıca bu ifade, Peygamberimizin “*Mustafâ*” adına da işaret ediyor.

“*Kasîde*” kelimesi övgü bildiren şiir anlamında bir terimdir. Bu mânâda Peygamberimizin memdûh sıfatlarından “*Muhammed*” ve “*Abmed*” (çok, en çok övülmüş) adlarına da telmih-te bulunulmuş.

Kün fe-kân “*olan oldu*” anlamındadır. “*Kün*”; “*ol*” demektir. Allah'ın bir şeyin olmasını arzu etmesi hâlinde “*kün*” emri yeterlidir. Kün, kâinâtın ve bütün mahlukatın yaratılış emridir ki şair bunu bir “*divan*”a teşbih ediyor.

Ya Muhammed

Ali Ekrem Bolayır (1867-1937)

Yâ Muhammed, büyük Peygamberimiz,
Biz seni tâ cân evinden severiz!

Her çocuğun küçük kalbi senindir,
Mâsum olan Resûlullah'ı bilir.

Biz mâsumuz, kalbimizle anlarız,
Senin dünya cennetinde biz varız.

Hasan'ını Hüseyin'ini ne kadar
Sen severdin; işte bütün çocuklar

Nazarında evlâdının eşidir;
Çünkü hepsi ulu din kardeşidir.

Demek sen de bizi pek çok seversin
Bunu, bize, bildirdin kendin.

“Her çocuk Müslüman doğar.” diyerek.
Yâ Muhammed bu sözünü öğrenmek,

Bize büyük yüreğini bildirir,
Her çocuğun temiz ruhu senindir!

Ulu Kâbe'n kalbimizde açılır,
Yüzümüzden senin nûrun saçılır

Yâ Resûlullah büyüksün sen, büyük,
Biz çocuklar bu âlemde pek küçük

Ümmetiniz fakat gökte yıldızlar
Nasıl çoksa, dünyâda da o kadar

Çok sabî var; her birinin kalbinden
Hak Dîni'nin bir yıldızı doğarken,

Senin rûhun arş-ı â'lâda güler!
Etrafında uçar yavru melekler.

Seni elbet daha fazla severiz
Annemizden, babamızdan bile biz!

Kur'ân'ından senin sesin duyulur;
Kalbimize muhabbetin oyulur.

Küçük ümmetinin büyük rûhusun
Sana bütün çocuklar fedâ olsun!

Es-salât u ve'-selâmu aleyke yâ Resûlullah
Es-salât u ve'-selâmu aleyke yâ Habîballah²²

Çocuk zihninde varlık ve kavramların ilk tecessüs ettiği zamanlarda büyük-küçük, güzel-çirkin, iyi-kötü gibi birtakım basit sıfatlarla tavsif edildiği malumdur. Ali Ekrem Bolayır "Yâ Muhammed" isimli naatında çocuk psikolojisindeki bu mukayeseden faydalanarak, onların dünyasındaki Peygamber portresini çiziyor. Diğer şairlerin naatlarındaki gibi, ancak büyüklerin kavrayabileceği -meselâ bir hicret yahut miraç- hâdisesine temas etmeden, sadece çocukların dünyasını dolduran güzellikleri ele alan Ali Ekrem Bolayır'ın bu şiiri, naat edebiyatındaki bir boşluğu doldurması açısından dikkate değer bir özellik arz ediyor.

²² Fevziye Abdullah Tansel, *Çocuklar İçin Dîni Şiirler*, Ankara, 1961, s.12-14

“*Yâ Muhammed, büyük Peygamberimiz/Biz seni tâ cân evinden severiz!*” mısralarında çocuk sevgisine işaret ediliyor. Sevgi her yaşta, her şeye karşı duyulabilir. Fakat çocuğun sevgisi diğer yaşlardakinden çok farklı, saf, karşılıksız ve çıkarsız bir sevgidir. “*Can evi*” insanın en hassas mekânıdır. Hayatla ölümün bulunduğu yerdir. Şair burada Peygamber sevgisinin yoğunluğunu ifade ediyor. O sevgili uğruna canın fedâ edilebileceğini anlatmak istiyor. “*Her çocuğun küçük kalbi senindir/ Mâsum olan Resûlullah’ı bilir.*” derken her insanın yaratılış itibarıyla İslâm fitratı üzerine yaratıldığına telmih vardır. İslâm fitratınca doğan mâsum da tabîi olarak Peygamberini sevecektir.

Kalpten kalbe yol vardır. Peygamberini seven çocuğu da elbet Peygamberi sever. Torunları Hasan ile Hüseyin’i seven Hz. Muhammed, tabi ki onların dindaşlarını, akranlarını da sevecektir. Nitekim Ebu Hüreyre’den naklen: “*Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) (bir gün), Hasan İbnu Ali (radiyallâhu anhümâ)’yı öpmüş idi. Bu sırada yanında bulunan Akra’ İbnu Hâbis, -sanki bunu tubaf karşıladi ve- “Benim on tane çocuğum var. Fakat onlardan hiçbirini öpmedim” dedi. Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) ona bakıp: “Merhamet etmeyene merhamet edilmez” buyurdu. Rezin, ilâve etti: (Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) şunu da söyledi: “Allah siz (in kalbiniz)den merhameti çıkardı ise ben ne yapabilirim?”*”

Şiirde “*Her çocuk Müslüman doğar*” mısralarıyla “*Her çocuk mubakkak İslâm fitratı üzerine doğar. Sonra anasıyla babası onu Yahudi, yahut Hristiyan, yahut Mecusî yaparlar.*” Hadîsi ile Rûm Sûresi 30. âyete²³ yani “*Fitratullah*”a işaret edilmiştir.

“*Yâ Resûlullah büyüksün sen, büyük/Biz çocuklar bu âlemde pek küçük*” beyti yukarıda da söylediğimiz gibi çocukların na-

²³ ‘O halde yüzünü, Allah’ı bir tanıyarak dine, Allah’ın insanları üzerine yaratmış olduğu fitratına doğrult. Allah’ın yaratışında değişiklik bulunmaz. Dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.’

zarında Peygamber Efendimiz'in yerini ifade eden güzel anlatımlardan biridir.

Çocukların çokluğunu ifade etmek için gökteki yıldızlarla sayılabilecek kemiyette olduğunu ifade eden şair: "*Senin rûbun arş-ı â'lâda güler!|Etrafında uçar yavru melekler.*" ifadesiyle "*Ben kıyamette ümmetimin çokluğu ile iftihar edeceğim.*" Hadis-i şerifine telmihte bulunuyor. Sonraki beyitlerde Hz. Muhammed'i anamızdan babamızdan daha çok sevmemiz gerektiği; O'nun söylediklerinin Kur'ân'ı açıklayıcı hükümler taşıması; Kur'ân-ı Kerim'de O'ndan bahsedilmesi gibi hususlar dile getirilir. Şiir, Peygamber Efendimiz'e salât ü selâm ile son buluyor.

Beyit esasıyla yazılan şiirde anlam her beyitte kendi içinde kalmamış diğer beyitlere de geçmiştir. Dil ve anlatım şairin yaşadığı döneme ve Ali Ekrem Bolayır'ın diğer şiirlerine göre oldukça sâde, bugünün çocuklarının bile rahatlıkla anlayabileceği bir Türkçeye sahiptir...

Bir gece

Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936)

On dört asır evvel, yine bir böyle geceydi,
Kumdan, ayın on dördü, bir öksüz çıkıverdi!

Lâkin; o ne hüsrandı ki, hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, halbuki bekleşmedelerdi!

Nerden görecekler? Göremezlerdi tabi
Bir kerre, zuhûr ettiği çöl en sapa yerdı;

Bir kere de ma'mûre-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden beterdı

Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdı!

Fevzâ bütün âfâkını sarmıştı zemînin,
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.

Derken büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!

Bir nefhada insanlığı kurtardı o masûm,
Bir hamlede kayserleri, kistrâları serdi!

Aczin ki, ezilmektı bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl aklına gelmezdi, geberdi!

Âlemlere rahmetti, evet, şer'-i mübîni,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.

Dünyâ neye sâhipse, onun vergisidir hep;
Medyûn ona cemiyeti, medyûn ona ferdi.

Medyûndur o masûma bütün bir beşeriyet...

Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.²⁴

14 asır önce yine böyle bir gecede çölün gözden irak bir köşesinde bir çocuk dünyaya gelir. Çocuk yetimdir. Onu hiç kimse dikkate almaz. Doğduğu yerin sapa olması da bunda etkilidir. Halbuki tâ ne zamandan beri insanlık âlemi onu beklemekteydi. Çünkü dünya o zamanlar buhran içindeydi; o kadar ki bugünden daha beterdi. İnsanlar birbirlerine o kadar vahşice davranıyordu ki, yırtıcılıkta sırtlanları bile geçenler vardı. Bir kişi zayıfsa en yakınları bile onu yok etmeye çalışıyordu. Yeryüzü ufuklarında baştan başa kargaşa, anarşi hüküm sürüyordu bu durum, aynen bugün Şark dünyasını yıkan tefrika belâsına benziyordu.

Böyle bir ortamda kırk yaşına gelen Hz. Muhammed, insanlığa doğru yolu göstermek için çalışır. Kayserler, kisralar yere serilir. Yüzlerce yıl süren bir hüküm vardı: Zayıfların, âcizlerin hiçbir hakkı yoktu; onların hakkı ezilmektir. Bu düşünce Peygamberle birlikte değişti. Peygamberin şeraiti ve uygulamaları, hâsılı dünyaya gelişi büyük bir rahmetti. Adalet özlemiyle yananlara adalet getirdi.

Dünya iyilik namına her neye sahipse O'nun vergisidir hep. Evet, dünya medeniyete onun sayesinde kavuştu. Bütün insanlık, O'na (sallallahu aleyhi ve sellem) borçludur. Sadece Müslümanlar değil, bütün beşeriyet borçludur. Çünkü O, bütün beşeriyete gönderilmiş bir Peygamberdir. Allah'ım bizi mahşerde bu inançla haşret.

Âkif, şiirini mahşer gününde Hz. Muhammed ile birlikte haşrolmayı dileyerek bitiriyor. "*Bir Gece*"de şair, Hz.

²⁴ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s.461.

Muhammed'in doğumu, peygamberliği ve insanların peygamberliğe bakışını ele alıyor. Divan edebiyatındaki Peygamberimiz için kullanılan, kalıplaşmış "*diürr-i yetîm*" sözü yerine, Âkif, "*öksüz*" kelimesini kullanıyor. Bu kelime aslında "*anasız*" anlamındadır. Fakat halk arasında, babası ya da anası ölen biri için de bu kelimenin kullanıldığını biliyoruz. Âkif, kelimenin sözlük anlamını değil de halk arasında kullanılan şeklini tercih etmiştir.

Mehmet Âkif Ersoy'un bütün şiirlerinde İslâm'ın ve Müslümanların kaygısını taşıyan bir ruh hâlinin izlerini buluruz. Onun münâcatları, naatları Divan şairlerinin klasik kalıplarının dışına çıkar. Meselâ o, Kur'ân'ı, mukaddes olmasının yanında, Müslümanlara bir rehber olarak görür. Kur'ân'ın mezarlıkta okunmak için yahut fal bakmak için değil dirilece can, saadet ve nizam vermek için gönderildiğine inanarak bu düşüncenin mücadelesini verir.

Mehmet Âkif Ersoy'un Peygamber sevgisi de şuurludur. Peygamber yaşantısı, Peygamber tavrı, Âkif'in hayranlıktan çılgına döndüğü bir yoldur:

Mehmet Âkif Ersoy'un Peygamber sevgisini dile getiren bir başka manzumesi de "*Necid Çöllerinde*"²⁵ başlığını taşıyor. Osmanlıların son zamanlarında (Mayıs 1915) Teşkilât-ı Mahsûsa'nın da başkanı olan Kuşçubaşı Eşref Bey ile resmî görevli olarak Arabistan'a, Necid Bölgesine, yapılan bir ziyaretin hikâyesidir bu. Yıllarca Osmanlının idaresi ve emaneti altında olan toprakların İngilizlere peşkeş çekilmesinin getireceği büyük vebâli anlatmak, İngilizlerle anlaşarak Osmanlılara karşı yapılacak bir isyanın İslâm birliğine vereceği zararı önlemek için böyle bir yolculuğa çıkar Âkif. Bu vesileyle Medine'yi de ziyaret etme fırsatı bulur.

"*Necid Çöllerinde*" şiiriyle Âkif, bir Sûdanlının şahsiyetinde bütün Müslüman hacılarının duygularını terennüm eder.

²⁵ a. g. e. s. 311 vd.

Buralarda çöl sıcağı insanı çok etkiler: “*Nâr-ı beyzâ mıdır nedir, öğle zamanında güneş?/Tepesinden döküyor beynine ateş/Yıldırım yağmuru şeklinde inen huzmesine/Siper olmuş yanıyor çöldeki çıplak sîne.*” Şiire bu mısralarla başlayan Âkif uzun uzun çöl sıcağını, bütün bu dayanılmaz sıcağa rağmen, içlerine aşk ateşi düşmüş müminlerin Kâbe’ye akın akın gelişlerini tasvir eder. Buradaki insanları ateşli dalgalar üzerinde yüzen bir mahşer kalabalığına benzetir. İnsanların bitmek tükenmek bilmeyen bu çölde aradıkları ve arzuladıkları yeşil bir toprak; ama ne gezer... Çölde bir ay kadar süren bu yolculuk insana hiç bitmeyecek gibi gelir. “*Bir ılık gölge, İlâhî... O da olmazsa eğer/Kalmıyor sâbil-i maksûda vusûl imkânı*” İşte böyle uzun ve meşakkatli bir mücadeleden sonra, Tur Dağı misâli yükselen Kubbe-i Hadra’yı gören müminler çölde vahâ görmüşçesine sevinirler. Âkif, Kâbe’yi görmenin verdiği bu sevinç, hayranlık ve şaşkınlığı şu mısralarla dile getirir: “*O cebennem gibi vâdide bu cennet ne güzel!/ En büyük şî’r tezâdın mıdır, ey Hüsn-i Ezel?/Sana bir mısra-ı bercestdir etmiş ki sünûb/ Duyar amma varamaz yükselen âhengine rûb.*” İşte, artık insan çektiği bütün sıkıntıları unutacak bir mekâna gelmiştir. Burası “*Cânânın yeşil yurdu*”dur. Burada insan, kendini kaybeder. Varlığını sevdiğinin uğrunda yok eder. Âkif’in de gözü kararır, bu câzibenin coşkusuyula ce maati yarıp atılır sevgilinin kucığına. Fakat biraz sonra o heyecan yerini şaşkınlığa bırakır; çünkü burada koskoca bir âlem vardır. Tunuslu, Afganlı, Çinli, Sûdanlı...

Burada herkes aynı sevdâ aynı gâye ile yola çıkmıştır. Bu yüzden aralarında birlik beraberlik vardır. Dünya yıkılsa bu vahdet yerinden oynamayacaktır. Çünkü herkes bir olan Allah’a iman etmiştir.

“*Necid Çöllerinde*” şiiriyle Âkif, sâdece bir hac yolculuğu ve orada gördüklerini anlatmakla kalmaz. Müslümanların bu-

gün içinde buldukları tehlikenin, geriliğin, fitnenin İslâm âlemine kimler tarafından musallat edildiğini düşünür ve bu durumdan Müslümanları kurtarması için Allah'a dua eder. Bir nûr ister Âkif. Öyle bir nûr ister ki karanlıktan bunalan İslâm milletine bir güneş gibi doğsun:

O nûru gönder, İlâhî, asırlar oldu yeter!
 Bunaldı milletin âfâkı, bir sabah ister.
 İnâyetinle halâs et ki, dalga dalga zalâm
 İçinde kaynamasın çarpınıp duran İslâm!

...

O azmi sen vereceksin ki eylesin sereyan,
 Soluk benizlere kan, inleyen göğüslere can.
 O rûhu ver ki, ilâhî, kıyâm edip dînîn,
 Zemîne feyzini yaysın hayât-ı mâzînin...

Hız. Muhammed'in "*Kabrimle minberim arası Cennet bahçelerinden bir yerdir.*" dediği mahalde Âkif dua ederken, Bâbü's-selâm tarafından Sûdanlı bir kâfile gelir. Hız. Muhammed'in "*Ümmetim bana selâm gönderirse bana ulaşır; buzurumda selâm verirse cisme bürünür, selâmını alırım.*" sözüne muhatap olmanın vecdine kapılan insanların coşkunluğu dikkat çeker. Bu Sûdanlı kâfilenin içinde biri vardı ki herkesten farklıdır.

-Yâ Nebî, şu hâlime bak!
 Nasıl ki bağı yanar, gün kızınca, sahrânın;
 Benim de rûhumu yaktıkça yaktı hicrânın!
 Harîm-i pâkine can atmak istedim durdum;
 Gerildi karşıma yıllarca âilem, yurdum.
 "Tahammül et!" dediler... Hangi bir zamana kadar?
 Ne bitmez olsa tahammül, onun da bir sonu var!
 Gözümde tüttü bu andıkça yandığım toprak;
 Önümde durmadı artık, ne hânümân, ne ocak...

Üç ay boyunca çileli bir yolculuğa katlanan insanın imdâdına Hz. Muhammed'in kabrini görme arzusu yetişiyordu. Onca yolu sevgili dîdârını görme hevesiyle tüketmiş; fakat mezar-ı şerifin etrafındaki demir örtüyü görünce kahrolmuştu. Sûdanlı kemiklerine kadar işleyen yangına tahammül ederek buralara kadar gelmişti. Hiçbir mânevî hazza ulaşmadan helâk olma endişesiyle serzenişe başlar:

Kemiklerim bile yanmıştı belki sahrâda;
Yetişmeseydin eğer, yâ Muhammed, imdâda:
Eserdi kumda yüzerken serin serin nefesin;
Akar sular gibi çağlardı her tarafta sesin!

...

Yanıp tutuşmadan aylarca yummadım gözümü...
Nücûma sor ki bu kirpikler uyku görmüş mü?
Azâb-ı hecrine katlandım elli üç senedir...
Sonunda alnıma çarpan bu zâlim örtü nedir?

Bu serzeniş bir müddet sonra yalvarışa döner. Bu yaşına kadar O'ndan ayrı kalmanın verdiği ıstırap... üç ay boyunca çöl sıcağıyla mücadele... şimdi de bu demir engel... belki O'nun şefaati ile bu engel kalkacaktı: "*Demir nikâbını kaldır mezâr-ı pâkinden/Bu basta rûbumu artık ayırma bâkinden!*" Bu kadar hulûs-ı kalp ile Allah'a ve onun sevgili Resûlüne yalvaran bu Müslümanın bütün istekleri kabul edilir. Sonunda gözüne neler göründü kim bilir:

Nedir o meş'ale? Nûrun mu? Yâ Resûlallah!

....

Sükûn içinde bir an geçti, sonra bir kısa "ah!"

Sudanlı, bir pervane misali rûhunu o nûra teslim etmiştir.

Âkif, toplum içinde yaşayan bir aydın tipidir. Aydındır, fakat millete hor bakmaz. Gaflette olanları, câhilleri hırpalat-

yan; ancak bu toplumun ferdi olduğunun şuurunda olan bir aydındır Âkif. Milleti her bakımdan kalkındırmak, ona ulvî bir gâye vermek peşindedir. Naat türü şiirlerinde bile sadece Hz. Muhammed sevgisini işlemekle kalmamış bugün için Müslümanları içten içe kemiren tefrikanın, meselâ, koskoca ve muhteşem bir geçmişi olan Osmanlı Devletini ne hâle getirdiğine dikkat çekmiştir.

Mehmet Âkif, dine bağlılığı yönüyle Divan şairlerine benzese de, dîne bakışı ve aksiyoner yapısı bakımından onlardan ayrılır. O, Divan şairleri gibi İslâm'ı fert bazında düşünmez; cemiyet hayatına aksettirir; sosyal bir müessese olarak görür. Divan şairlerinin -kendilerini rind kabul edenler dâhil- üzerinde çok durdukları Cennet-cehennem telâkkîleri onda yok gibidir. Dîni sadece âhiret hayatı için lüzumlu görmekten ziyâde yaşarken insanlara nizam veren, onların yaşayışlarını düzenleyen bir yol olarak görür.

Âkif'in şiirleri, gerek kendinden önceki kuşaktan, gerekse çağdaşlarından farklı bir üslup özelliği gösterir. Yâni okunduğu zaman "*Bu Âkif'in şiiridir.*" diyebileceğimiz nev'-i şahsına münhasır bir özellik taşır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, konuşma diliyle, duygularını şiir diline rahat bir şekilde aktarabilmektedir. Türk şiirinde dizgine zor gelen bir küheylân olan aruz, onun altında uysal bir tabiata bürünür. Hülâsa şiir dilinde maksadı beyana ve vezine bu denli hâkimiyet kuran Âkif, kendine has duruşuyla edebiyatımızda müstesna bir yer kazanmıştır.

Cânân diye sevdim

Hasan Basri Çantay (Şeydâ) (1887-1964)

Sevdim seni hep canlara cânân diye sevdim
Bir ben değil âlem sana kurbân diye sevdim

Ecrâm-ı felek levh ü kalem mest-i nigâhın
Dîdârına âşık ulu Yezdân diye sevdim

Mahşerde nebîler bile senden medet ister
Gül yüzlü melekler sana hayrân diye sevdim

Aşkınla buhurdân gibi tütmede bu kalbim
Sensiz bana cennet bile nîrân diye sevdim

Tâ arşa çıkar her gece âşıkların âhı
Âsilere lütfun yüce fermân diye sevdim

Doğ kalbime bir lâhzacık ey nûr u dilârâ
Sevdânı gönül derdine dermân diye sevdim

Bülbül de senin bağıryanık âşık-ı zârın
Feryâdı bütün âteş-i sûzân diye sevdim

Hûriler ezelden beri şeydâ-yı cemâlin
Yanmıştı sana Yûsuf-ı Kenân diye sevdim

Evlâd ü iyâlden geçerek Ravzana geldim
Evsâfını medhetmede Kur'ân diye sevdim

Kıtmîrinim ey Şâh-ı Resûl kovma kapından
Âlemlere rahmet dedi Rahmân diye sevdim

Şeydâ kuluna eyle nazar merhametinle
Bir lâhza nazar en büyük ihsân diye sevdim²⁶

Daha çok “*Kur’an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*” isimli tefsir ve meali ile tanıdığımız Hasan Basri Çantay, şiirlerinde “*Şeydâ*” mahlâsını kullanmıştır. Yukarıya aldığımız bu naat bestelenmiştir ve bugün de severek dinlediğimiz naatlar arasındadır.

Şair, bu naatında Hz. Muhammed’e olan sevgisinin sebeplerini anlatıyor. Hz. Muhammed’i seviyor; çünkü herkes Onu sevmektedir. Sadece kendisi değil, bütün âlem Ona kurban olmaya hazır olduğu için sevmektedir. Gökteki yıldızlar, levh ü mahfuz ve Onu yazan kalem, ona hayrandır. Üstelik Allah Teâlâ, Onun yüzüne âşık olduğu için sevmektedir. Şair, burada miraç hâdisesinde gökteki yıldızların O’nunla müşerref olmaktadır duyduğu mutluluğa telmihte bulunuyor. Peygamber Efendimizin “*Habîbullab*” (Allah’ın sevgilisi) sıfatına işaret ediyor. Mahşer gününde diğer peygamberler bile Hz. Muhammed’den medet isteyeceklerdir. Şairin kalbi, peygamberinin sevgisinden dolayı yanmakta, buhurdan gibi tütmektedir. “*Buburdan*” içinde hoş kokulu bitki yakılan bir çeşit kaptır. Burada şair, Peygamber Efendimizin gül kokulu oluşuna işarette bulunuyor.

Âşık sevgilinin olmadığı yerde gariptir. Etrafındaki hiçbir güzellik de sevgilisiz güzel görünmez. Neşâtî: “*Bâğa sensiz bakamam çeşnime ateş görünür/Gül-i handânı değil serv-i birâmânı bile*” diyor. Sevgilisinin olmadığı bağda her şey gözüne ateş gibi görünüyor. Öyle ki kırmızı güller renginden dolayı ateşi hatırlatıyor. O kadar ki sevgilisinin olmadığı bahçede, yeşil servi ağaçları bile gözüne ateş görünüyor.

²⁶ Fehmi Kuyumcu, *Evliyanın Dilinden*, Ank.1978, s.596.

Gönül ateşini söndürmek kolay değil. Fuzûlî'nin de: “*Âb-gündür günbed-i devvâr rengi bilmezem/Yâ muhit olmuş gözümden günbed-i devvâre su*” şeklinde tasvir ettiği gözyaşları, kubbeyi sardığı hâlde gönlündeki ateşi söndürmeye yetirememiştir.

Âşığın gönlüne sevgilinin nûru tecellî ettiği zaman, gönül ateşi yalımını artırır. Fakat kimi yaralara da ateşle dağlama tedavisi uygulanır. Yani ateş, eziyet olmaktan çıkıp derman olur. İşte şair de Peygamber nûrunun gönlündeki sevdaya derman olacağı için onu sevmektedir. “*Bülbül de senin bağırı yanık âşık-ı zârın/Feryâdı bütün âteş-i sîzân diye sevdim.*” Hasan Basri Çantay, bülbüllerin yanık yanık ötmesini Peygamber Efendimize âşık olmasına bağlayarak hüsn-i ta'lîl sanatı yapıyor. Bülbüller de Peygamberimize âşıktır. Çünkü bülbülün aşkı da “*gül*”edir. Gül, Hz. Muhammed'in remzidir. Bülbülün yakıcı ateşi andıracak şekilde bir feryat koparması, şair ile gönül ve kader birliğini gösteriyor.

Hüriler ezelden beri Hz. Muhammed'in güzelliğinin aşkıyla çılgına döndüğünden Kenan ilinin Yûsuf'u bile -ki güzelliği dillere destandır- O'na yandığı için sevmektedir.

Şairde Peygamber sevgisi kemâle erdiği için çoluk çocuktan geçerek, Peygamberimizin Ravzasına gitmiştir. O'nun vasıfları bizzat Kur'ân'da övüldüğü için sevmektedir.

Peygamberimizin Ravzasında insan kendisini kaybeder. O'nun yanında kendini değersiz bir varlık gibi gören insan; ondan gelecek bir iltifata neler fedâ etmez ki... Şair de kendini, sahibine sâdık bir kıtmir sıfatında görmeye râzıdır. Yeter ki kapısından kovmasın. Çünkü O'nu, “*Vemâ erselnâke illâ rahmete'n-li'l âlemîn*” âyetiyle âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bir Peygamber olduğu için sevmektedir.

Hasan Basri Çantay, şiirinin sonunda Peygamber Efendimizden kendisine merhamet nazarıyla bakmasını yani şefaât

etmesini diler. Çünkü onun bir tek bakışının kendisi için en büyük ihsan olacağına inanmaktadır.

Hasan Basri Çantay'ın, yazdığı çok az sayıdaki şiiri ile şairlik sıfatını da hak ettiğini kimse inkâr edemez. Şekil olarak eski şiir kalıplarını kullanmış; fakat söyleyişte tekdüzelikten ve söylenmişî tekrar söylemekten olabildiğince kaçınmış; kendine has bir üslup oluşturmuştur. Şiirde kelimelerin seçiminde de titiz davrandığını söyleyebileceğimiz şair, âhengi ve akıcılığı yakalayarak Peygamberine lâyük bir naat yazmaya çalışmıştır.

Dahilek yâ Resulallah

Yaman Dede (1887-1962)

Gönül hûn oldu şevkinden boyandım yâ Resulallah
Nasil bilmem bu nîrâna dayandım yâ Resulallah
Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Resulallah
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Yanar kalbe devâsın sen bulunmaz bir şifâsın sen
Muazzam bir sehâsın sen dilersen rûnümâsın sen
Habîb-i Kibriyâsın sen Muhammed Mustafâsın sen
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Gül açmaz çağlayan akmaz İlâhî nûrun olmazsa
Söner âlem nefes kalmaz felek manzûrun olmazsa
Firâk ağlar visâl ağlar ezel mesrûrun olmazsa
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Erir canlar o gülbûy-ı revanbahşın hevâsından
Güneş titrer yanar dîdârının bak ihtirâsından
Perîşân bir niyâz inler hayâtın müntehâsından
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Susuz kalsam yanar çöllerde can versem elem duymam
Yanardağlar yanar bağrımnda ummanlarda nem duymam
Alevler yağsa göklerden ve ben masseyleşem duymam
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Ne devlettir yumup aşkınla göz râhında cân vermek
 Nasîb olmaz mı Sultânım Haremghâhında cân vermek
 Sönerken gözlerim âsân olur âhında cân vermek
 Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah

Boyun büktüm perîşânım bu derdin sende tedbîri
 Lebim kavruldu aşkından döner pâyinde tezkîri
 Ne dem gönlüm murâd eylerse taltîf eyle kıtmîri
 Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resulallah²⁷

Gönüller sultânı Mevlâna'nın meşhur çağrısının yankı bulduğu bir gönül eri Yaman Dede... Gayrimüslim bir aileden gelmesine rağmen, Müslümanca bir hayat süren ve Müslümanca ölen bir dede... Yaman Dede, içinde bulunduğu durumdan dolayı Müslümanlığını 55 yıl gizlemek mecburiyetinde kalmış. Hukuk Fakültesinden sonra 20 sene avukatlığın ardından öğretmenlik yapan bu yürekli insan, Galata Mevlevihânesi'nde kendisini yetiştirmiş ve Diyamendi olan adını İslâm'la müşerref olduktan sonra "*Mehmed Abdülkadir Keçecioğlu*" şeklinde değiştirmiştir.

Yukarıya aldığımız naatin ilk mısraında şair soyut bir kavram olan gönlüne, somut bir şekil vermiştir: "*Gönül, bîn oldu.*" Gönlün kan olması şiddetli ızdırapların, çekilen acıların beyanı için söylenmiş bir sözdür. Hz. Muhammed'i özlemekten, yahut O'na olan sevgisini yıllarca dışa vuramamaktan kaynaklanan bir rûh hâlini dile getiriyor bu mısra. Peygamberine olan hasret ateşi, içinde o denli birikmiştir ki bu ateşi bir yanardağın sıkışan lavlarını püskürtmesi gibi dışa vuruyor. Şair hasret yangınını cehennem ateşi ile aynı şiddette görüyor. Zaten ruhlar âleminde bile kendisini sadece bir "*feryat*"tan ibaret gören şair, O'na kavuşup güzelliğini görmek suretiyle rahata

²⁷ Berceste Dergisi, Tanıtım Sayısı, Kayseri 2002.

erebileceğini anlatıyor. Çünkü O, yanan kalbi serinletir; dert çeken yüreklere bir şifâdır. Maddî ve mânevî anlamda muhtaç olanlara cömertçe davranır. Çünkü O, Habîb-i kibriyâdır. O, Muhammed Mustafa'dır.

Üçüncü kıt'ada şair, Hz. Muhammed'in dünyanın yaratılışına sebep olma özelliğini dile getiriyor: "*Ey Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) senin ilâhî nûrun dünyaya ışık salmasa gül açmaz, sular akmaz; bakışlarını bu dünyadan çevirecek olan dünya yok olur; hayat diye bir şey olmazdı. Eğer sen olmasaydın bu dünya olmazdı. Ezel ve ebed olmazdı. Ayrılık veya kavuşma diye bir şey olmazdı.*" ifadeleriyle "*Levlâke levlâk lemmâ balaktü'l-eflâk*"²⁸ kutsî hadîsine telmihte bulunuyor.

Dördüncü kıt'ada Peygamberimizin mübârek vücudu ile terlerinin gül koktuğunu hatırlatan şair, duyabilene, hayat bahşeden o gül kokusunu alan bir insanın duygusuz kalamayacağını ifade ediyor. Bu kıt'ada, sıcak bir havada Güneşe baktığı zaman onun titrermiş gibi görülmesini şair, farklı bir şekilde yorumlamak suretiyle hüsn-i ta'lîl sanatı yapıyor. Şair, Güneşin bu titrer gibi görünüşünü ve yakıcılığını Peygamber Efendimizin yüzünü görme hasret ve şevkine bağlayarak, son nefesinde bile Ona olan hasretini dile getireceğini anlatmak istiyor.

Peygambere olan sevgi yoğunluğu daha doğrusu aşk, şairde öyle bir hâl almıştır ki dış dünyada olup bitenler onu zerrece etkilemez. Ne soğuk üsütür; ne sıcak yakar. Yanan çöllerde susuz kalsa, bu çöllerde can verecek olsa bile elem duymayacağını söyleyen Yaman Dede, bağrında yanan ateşin dış âlemdeki ateşten daha şiddetli olduğunu söylüyor. Öyle ki içindeki ateş bir yanardağ misalidir. Yanardağdan fişkırان lavların ya-

²⁸ Kutsî hadîs: "Ey Muhammed, sen olmasaydın, sen olmasaydın, yeri göğü yaratmazdım."

nında, çöl sıcağının hükmü olamaz. Bu yangınla birlikte hasretin ifadesi olan ağlayış ve gözyaşları da ummanlardan daha çoktur. Ummanlar onun gözyaşları yanında ancak bir “nem” mesâbesindedir.

Ateş ve su birbirine zıttır ancak şair, kendisinde hem ateş hem de su bulunduğunu söylüyor. Şairde bu iki unsur birbirine galebe etmeyecek oranda dengelidir... Şiddetli sevginin sonu cünun (delilik) hâlidir. Bu kıt’ada “*Mecnun*” mazmunu vardır. Mecnun da Leylâ’nın aşkından dolayı insanlardan uzaklaşip kendisini vahşi bir çölün ortasına bırakıyor. Dışarıdaki çöl sıcağı Mecnun’u hiç etkilemiyor; vahşi hayat da... Zira içinde bulunduğu ruh hâli onun dış dünyadan kopmasına sebep olmuştur. Yani dış âlemde olup bitenler onu ilgilendirmeyecek durumdadır. Yalnız, Fuzûlî’nin Leylâ vü Mecnûn’unda, Mecnun: “*Yâ Rab belâ-yı aşk ile kıl âşnâ beni/Bir dem belâ-yı aşkdan etme cüdâ beni*” diyerek sevgisinin çoğalması, daha doğrusu derdinin artması, için dua eder. Çünkü âşık o hâl ile vardır. Yoksa adı sanı silinecektir. Sevgiliden gelen belâ ise âşığa minnettir. Derdin çoğalması âşıklığın pâyesini artırır. Yaman Dede ise bütün sıkıntılarını ateşleri, çölleri, yangınları hiçe saymasına rağmen yine de yandığını ve artık ferahnâk olmak istediğini söylüyor. Bunun için Hz. Muhammed’den imdat diliyor, ona sığınıyor.

Âşık, bir pervâne misâli alevde yok olmayı arzular. Bu, sevginin en şiddetli noktasıdır. Kendini sevdiği varlıkta yok etmek... Bunun tasavvuftaki ifadesi “*fenâfillah*”tır.

Altıncı kıt’ada şair, Hz. Muhammed’in yolunda can vermenin büyük bir mutluluk olacağını ifade ediyor. Peygamberimizin kabri başında ölümü diliyor. Ve yine son nefeste Allah ve Resûlünün adıyla yani “*Kelime-i Şabâdet*” getirerek can vermenin kolay ve güzel olacağını söylüyor.

Son kıt'ada şair niyazda bulunuyor. Derdin dermanı Hz. Muhammed'dir. Ona olan susuzluktan dudakları yanmış, kavrulmuştur. Onun ayağının ucunda zikredip dolanıp durmaktadır. Kendisini sahibine yaranmak için ayak ucunda türlü hareketler yapan bir kıtmire benzeten şair, ondan bir işaret bekler. Bir iltifat görse hemen yanına koşacaktır.

Şiir, aruzun 4 mefâîlün kalıbıyla yazılmış bir musammatır. Bu kalıpta yazılan bir şiir, rastgele bir okunuşta bile âhengi sezilebilen bir yapıya sahiptir. Şair zaman zaman iç kafiye de kullanmak suretiyle âhengi artırmasını bilmiştir.

Nerde kaldın ey Nebî

Ârif Nihad Asya (1902-1975)

Seccâden kumlardı...

.....

Devirlerden diyarlardan
Gelip göklerde buluşan
Ezanların vardı!

Mescid mümin, mimber mümin..
Taşardı kubbelerlerden Tekbîr,
Dolardı kubbelere “âmîn”!

Ve mübârek geceler, duâlarımız,
Geri gelmeyen dualardı..
Geceler ki, pırıl pırıl,
Kandillerin yanardı!

Kapına gelenler, yâ Muhammed,
-Uzaktan, yakından-
Mümin döndüler kapından!

Besmele, ekmeğimizin bereketiydi;
İki dünyada aziz ümmet,
Muhammed ümmetiydi.

Konsun -yine- pervazlara
Güvercinler;
“Hû Hû”lara karışsın
Âminler..

Mübarek akşamdır;
Gelin ey Fâtiha’lar, Yâsin’ler!

Şimdi seni ananlar,
 Anıyor ağlar gibi..
 Ey yetimler yetimi,
 Ey garipler garibi;
 Düşkünlerin kanadıydın,
 Yoksulların sahibi..
 Nerde kaldın ey Resûl,
 Nerde kaldın ey Nebî?

Günler, ne günlerdi, yâ Muhammed;
 Çağlar, ne çağlardı:
 Daha dünyaya gelmeden
 Müminlerin vardı..
 Ve bir gün, ki gaflet
 Çöller kadardı,
 Halîme'nin kucağında
 Abdullah'ın yetimi,
 Âmine'nin emaneti ağlardı!

Hatîce'nin goncası,
 Âişe'nin gülüydün.
 Ümmetinin gözbebeği,
 Göklerin resûlüydün..
 Elçi geldin, elçiler gönderdin...
 Ruhunu Allah'a,
 Elini ümmetine verdin.
 Beşiğin, yurdun, yuvan
 Mekke'de bunalırsan
 Medine'ye göçerdin.
 Biz bu dünyadan nereye
 Göçelim, yâ Muhammed?
 Yeryüzünde riyâ, inkâr, hıyânet
 Altın devrini yaşıyor...

Diller, sayfalar satırlar
 “Ebû Leheb öldü” diyorlar;
 Ebû Leheb ölmedi yâ Muhammed;
 Ebû Cehil, kıt’alar dolaşiyor!

Neler duydu şu dünyâda
 Mevlid’ine hayran kulaklarımız;
 Ne adlar ezberledi, ey Nebî,
 Adına alışkın dudaklarımız!
 Artık, yolunu bilmiyor;
 Artık, yolunu unuttu
 Ayaklarımız!
 Kâbe’ne siyahlar
 Yakışmamıştır, yâ Muhammed,
 Bugünkü kadar!

Haset, gururla savaştı;
 Gurur, Kaf dağında derebeyi..
 Onu da yaralarlar kanadından,
 Gelse bir şefkat meleği..
 İyiliğin türbesine
 Türbedâr oldu iyi!

Vicdanlar sakat
 Çıkmadan yarına.
 İyilikler getir, güzellikler getir
 Âdem oğullarına!

Şu gördüğün duvarlar ki
 Kimi Tâif’dir, kimi Hayber’dir..
 Fethedemedik yâ Muhammed,
 Senelerdir.
 Ne doğruluk, ne doğru,
 Ne iyilik, ne iyi...
 Bahçende en güzel dal,
 Unuttu yemiş vermeyi...
 Günâhın kursağında
 Haramların peteği!

Bayram yaptı yabancılar:
Semâve'yi boşaltıp
Sâve'yi dolduranlar..
Atını hendeklerden -bir atlayışta-
Aşırdı aşırınlar..
Ağlasın Yesrib,
Ağlasın Selmanlar!

Gözleri perdeleyen toprak,
Yüzlere serptiğin topraktı..
Yere dökülmeyecekti, ey Nebî,
Yabancıların gözünde kalacaktı!

Konsun -yine- pervazlara
Güvercinler;
“Hû hû”lara karışsın
Âminler..
Mübârek akşamdır;
Gelin ey Fâtihâ'lar, Yâsin'ler!

Ne oldu, ey bulut,
Gölgelediğin başlar?
Hatırında mı, ey yol,
Bir aziz yolcuyla
Aşarak dağlar, taşlar,
Kafile kabile, kervan kervan
Şimâle giden yoldaşlar!

Uçsuz bucaksız çöllerde,
Yine, izler gelenlerin,
Yollar gideceklerindir.

Şu tekbir getiren mağara
Örümceklerin değil;
Peygamberlerindir, meleklerindir..
Örümcek ne havada,
Ne suda, ne yerdeydi..
Hakk'ı göremeyen
Gözlerdeydi!

Şu kuytu, cinlerin mi;
 Perilerin yurdu mu?
 Şu yuva -ki bilinmez,
 Kuşları Hühüd müdür, güvercin mi, kumru mu?-
 Kuşlarını, bir sabah,
 Medine'ye uçurdu mu?

Ey Abvâ'da yatan ölü
 Bahçende açtı dünyânın
 En güzel Gül'ü;
 Hatıran, uyusun çöllerin
 Ilık kumlarıyla örtülü!

Dinleyene, hâlâ,
 Çöller ses verir:
 "Yâleyl!" susar,
 Uğultular gelir.
 Mersiye okur Uhud ,
 Kasîde söyler Bedir.
 Sen de bir hac günü,
 Başta Muhammed, yanında Ebûbekir;
 Gidenlerin yüz bin olup dönüşünü
 Destan yap, ey şehir!
 Ebûbekir'de nûr, Osman'da nûrlar...
 Kureyş uluları, karşılarında
 Meydan okuyan bir Ömer bulurlar;
 Ali'nin önünde kapılar açılır,
 Ali'nin önünde eğilir surlar.
 Bedir'de, Uhud'da, Hayber'de
 Hakk'ın yiğitleri, şehîd olurlar...
 Bir mutlu günde ki ölüm tatlıydı;
 Yerde kalmazdı ruh..
 Kanatlıydı.

Konsun -yine- pervazlara
Güvercinler;
“Hû hû”lara karışsın
Âminler..
Mübârek akşamdır;
Gelin ey Fâtihâ’lar, Yâsin’ler!

Vicdanlar, sakat çıkmadan,
Yâ Muhammed, yarına;
İyiliklerle gel, güzelliklerle gel
Âdem oğullarına!

Yüreklerden taşsın
Yine, imanlar!
İtrî, bestelesin Tekbîr’ini;
Evliyâ, okusun Kur’ân’lar!
Ve Kur’ân’ı göz nûruyla çoğaltsın
Kayışzâde Osman’lar!

Naatini Gâlip yazsın, Mevlid’ini Süleymân’lar!
Sütunları, kemerleri, kubbeleriyle
Geri gelsin Sinan’lar!
Çarpılsın, hakikat niyetine
Cenâze namazı kıldırırlar!

Gel, ey Muhammed, bahardır..
Dudaklar ardında saklı
Âminlerimiz vardır!..
Hacdâ dönür gibi gel;
Mî’râç’dan iner gibi gel;
Bekliyoruz yıllardır!

Bulutlar kanad, rüzgar kanad;
Hızır kanad, Cibril kanad,
Nîsan kanad, bahar kanad;

Âyetlerini ezber bilen
 Yapraklar kanad..
 Açılsın göklerin kapıları,
 Açılsın perdeler, kat kat!
 Çöllere dökülsün yıldızlar,
 Dizilsin yollarına
 Yetimler, günahsızlar!
 Çöl gecelerinden, yanık
 Türküler yapan kızlar
 Sancağını saçlarıyla dokusun;
 Bilâl-i Habeşî sustuysa
 Ezânları Dâvûd okusun!

Konsun -yine- pervazlara
 Güvercinler;
 "Hû hû"lara karışsın
 Âminler..
 Mübârek akşamdır;
 Gelin ey Fâtihâ'lar, Yâsin'ler!²⁹

Bu şiirin çıkış noktasında günümüz insanının İslâm'dan uzaklaşması vardır diyebiliriz. Şiirde güvercine İslâmî kimlik yüklenmiştir. Şaire göre, "güvercin" İslâm'ın bir özelliği olan "barış"ın ve İslâmî bir "diriliş"ın sembolüdür. Dikkat edilirse şiirin hemen başında iki mukayese noktası dikkat çekiyor:

1. Asr-ı saadet devri ile yaşadığımız dönem.
2. Şairin çocukluk dönemi ile olgunluk dönemlerinde İslâm'a bakışı ve İslâm'ı yaşayış tarzı.

Şair her iki durumu da biraz esef, biraz da özlemlerle karşılaştırmada ve özellikle çocukluk dönemine ait mukaddes gecelerde yaşadıkları ile hissettiklerini bize duyurmaya çalışmaktadır. Şiirin yazıldığı dönemde şairin "bunalım"ı da dikkat çeken

²⁹ Ârif Nihat Asya, Dualar ve Âminler, İst.. 1967, s.99-106

bir başka husus. Şair, içinde bulunduğu bu rûh hâliyle Hz. Muhammed'e hitâben: "*Mekke'de bunalırsan/Medine'ye geçerdin/ Biz bu dünyadan nereye/ Göçelim, yâ Muhammed?*" sorusuyla duygularını dile getirmeye çalışıyor.

Asr-ı saadet devrindeki güzelliklerin günümüzde yaşanmadığından; buna mukabil olumsuzlukların dolu dizgin devam etmesinden şikâyet eden şair, meselâ Ebû Cehillerin, Ebû Leheblerin ölmediğine, İslâm düşmanlığı yapanların günümüzde de hüküm sürdüklerine işaret ediyor.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, şiir baştan sona kadar günümüz ile geçmiş arasında bir mukayese yaparak devam ediyor. Şairin çocuklukta, özellikle mukaddes gün ve gecelerde belirli bir makamla söylenen mevlidlerden ve sonra âdet üzere, okunan Yâsinlerden ve Fâtihâlardan büyük bir mutluluk duyduğu anlaşılıyor. Çocukluğunda rûhunda yer eden bu hazları, olgunluk döneminde bulamayışı, çocukluğuna karşı duyduğu büyük bir özlem olarak değerlendirilebilir. Çocukluğundaki bu dînî hareketlerin rûhunda farklı çağrışımlar uyandırdığı da muhakkak. Meselâ güvercin imgesi onda Hz. Muhammed'in müşriklerden kaçarken sığındığı mağaranın örümcekler tarafından ağ yapılarak kamufle edilmesi ve sonra da bir güvercinin oraya yuva yapıp yumurta bırakması ile düşmanlarının yarıltılması hâdisesini hatırlatmada. "*Konsum yine pervazlara güvercinler*" mısraındaki istek ise güvercinlerin sadece pervazlara konmasını istemekten öte, İslâmın yeni zaferler kazanmasını istemek olabilir.

Şiir; "*Secâden kumlardı...*" mısraı ile başlıyor. İlk mısrada İslâmın mekân tanımaması, geniş bir coğrafyaya sahip olması arzusu ifâde ediliyor aslında. Aynı zamanda Hz. Muhammed'in İslâmı yaşayış tarzına da işaretler var.

İlk mısradan sonra açık bir kat' sanatı yapılıyor. Yani

durumun, düşüncenin devamı okuyucunun muhayyilesinde canlanması isteniyor. “*Seccâden kumlardı...*” cümlesi çarpıcı bir ifadedir. Hz. Muhammed’in yaşadığı coğrafyadan tutun da yaşadığı sâdeliğin anlatımına kadar birçok bilginin şüursel bir anlatımıdır bu... İlk mısradan sonra ilk bendin ikinci ve üçüncü mısraları okuyucunun muhayyilesine bırakılmış. Sonra geçmişteki İslâmî hayatın izleri sayılıyor. Geniş bir tarihe ve geniş bir coğrafyaya yayılan Müslümanların ortak simgeleri olan “*ezan*”ın birlik sembolü oluşuna dikkat çekiliyor. Câmilerin de yine dünyanın neresinde olursa olsun, bütün müminler için ortak değer taşıdığına işaret ediliyor.

Bu noktadan sonra şair, çocukluk dönemindeki mukaddes geceleri hatırlıyor. Çocuk dualarının kabul edilir olma inancı, yine mukaddes gecelerde câmilerin minarelerini süsleyen kandiller, İslâmın aydınlığını çağrıştırıyor şair rûhunda. Şair yeniden Peygamber asrına (Asr-ı saâdete) dönüyor. Hz. Muhammed’le tanışan, konuşup görüşen insanların mutlaka imanla müşerref olarak yanından ayrılışlarını hatırlatıyor.

Sık sık bakış açısı değiştiren şair, şiirde bunu çok iyi kullanıyor. Bir tiyatro oyunundaki farklı tarih ve mekânları belirlemek için farklı renk ve şiddetteki ışıkları değişik mekânlara tutan ve spot lâmbalarını gerekli yerlerde gereken hızda kullanan usta bir ışıkçı gibidir. Işıklar üç noktada usta bir şekilde odaklandırılıyor. Bu noktalar: Asr-ı saâdet dönemi, şairin çocukluk dönemine hâkim olan dînî unsurlar, şairin şu andaki yaşadığı (sıkıntılı, buhranlı) dönem. Geçişler sâde ve son derece uyumlu. Sebep-sonuç ilişkisine dayalı. Şiirde dört defa tekrar edilen: “*Konsun -yine- pervazlara/Güvercinler/“Hû bî”lara karışsın/Âminler.../Mübârek akşamdır/Gelin ey Fâtihalar, Yâsînler!*” mısraları günümüzde de İslâm’ın yine eskisi gibi, hiç olmazsa şairin çocukluk döneminde yaşadığı günler gibi, olma-

sı arzusunu dile getiriyor. Çocukluk dönemindeki mukaddes günler ve gecelerde yaşananlarla özdeşleşen ve aslında İslâmî bir misyonu da yüklenen “*güvercinler*”in eskiden olduğu gibi, yeniden pervazlara konması, “*Hu Hu!*” nidâlarının “*Âmin*” seslerine karışması arzu ediliyor. Hiç olmazsa mübârek gecelerde bu seslerin ve bu manzaranın görünmesi şairin en büyük dileği...Bu özlem diğer bentlerde de devam ediyor.

Şair, günümüzde bunalımların, streslerin kaynağı olarak “*İslâm’dan uzaklaşma*”yı gösteriyor. İslâm’dan uzaklaşan insanların da kalabalıklar içinde bile kendini yalnız ve garip hissedeceği fikrine sahip olan şair, Peygamber Efendimizin yetimler yetimi, garipler garibi, düşkünlerin yardımcısı, yoksulların sahibi gibi çeşitli şekillerde vasıflandırarak ondan yardım beklemektedir. Asr-ı Saadet devrinin özlemiyle kavru lan şair, bundan sonra Hz. Muhammed’in hayat hikâyesini hatırlar: Câhiliye devrinde insanlar gaflet içindeyken dünyanın karanlıklarını aydınlatacak bir “*nur*” doğar. O ki bütün hayatı boyunca risâlet görevini canla başla yürütecek olan bir peygamberdir. Onun yaşantısı ve yaptıkları bütün Müslümanlar için örnektir.

Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye hicreti, şairin rûhunda değişik çağrışımlar uyandırıyor. Şair kendi yaşadığı zamanı, Hz. Muhammed’in Mekke’de müşriklerden bunaldığı döneme benzetiyor. Yeryüzünde riyâ, inkâr, hıyânet gibi bütün olumsuzlukların hüküm sürdüğü bir dönemde iltica edecek bir yer arıyor. İslâm’ın, Ebû Leheb, Ebû Cehil gibi büyük düşmanlarının bugün de var olduğundan şikâyet eden şair, onların sadece isim değiştirmiş, kıtalar dolaşan İslâm düşmanları olduğunu söylüyor. Günümüz Müslümanlarının bunlarla mücadele edecek güç ve enerjisinin olmadığından şikâyet ediyor. Şaire göre; Müslümanlar kendilerine her ne kadar Hz. Muhammed’i örnek alsalar da onun peşinden gitmiyorlar. Bu

yüzden şairin gözüyle Kâbe'ye siyah örtü hiçbir zaman bu günkü kadar yakışmamıştır. Kâbe'nin örtüsü siyahtır. Siyahlık üzüntünün, elemin ifadesidir.

Yeryüzünde böyle olumsuzlukların hüküm sürdüğü dönemde "iyi"lerin parmakla gösterilecek kadar azaldığına işaret eden şair, ancak yeni maddî ve mânevî fetihlerin yapılmasıyla doğruluğun ve iyiliğin hâkim olacağı fikrini taşır.

Şiirde ayrıca Müslümanların Mekke'den Medine'ye göçü esnasında Hz. Muhammed ile Hz. Ebû Bekir'in izlenirken Sevr Dağı mevkiinde bir mağaraya sığınmaları, onların sığındığı mağaranın görünür tarafının bir örümcek tarafından örülmesi, iki güvercinin oraya gelip yumurta bırakması ve müşriklerin, mağaranın ağzı örümceklerle örülüyken ve güvercinler uçmamışken içeride insan olabileceğini düşünmedikleri için emellerine ulaşamamaları hâdiselerine telmihte bulunulur.

Ârif Nihad, eski günleri özleyişin ilhamıyla Hz. Muhammed'den (s.a.s) yardım diler: "*Vicdanlar sakat/Çıkmadan yarına/ İyilikler getir, güzellikler getir/Âdem oğullarına!*"

Milliyetçi ve memleketçi fikrî yapısı ve bu doğrultudaki şiirleri ile tanınan şair, bu şiirinde de Türklerin İslâm dünyasındaki mühim rolüne dikkat çeker. Büyük bestekâr İtrî'nin "Tekbir"i bestelemesi, ünlü divan şairi Şeyh Gâlib'in yazdığı "Naat"i, Süleyman Çelebi'nin "Mevlid"i, Mimar Sinan'ın İslâm coğrafyasına hediye ettiği "*câmiler, medreseler...*"

Yeni Türk şiirinde Divan Edebiyatındaki kadar naat yazılmamıştır. Bunda klâsik edebiyatta bir kural olan her şairin münacat ve naat yazma mecburiyetinin yeni şiirde olmayışının büyük rolü vardır... Ârif Nihad'ın bu şiirini, Yeni Türk Edebiyatının serbest türde yazılmış en güzel naatlarından biri kabul etmek büyük bir iddia olmasa gerek. Şair, yukarıda da belirttiğimiz gibi Divan Edebiyatında bir mecburiyet olan naat

yazma geleneğine bağlı kalmak için değil; içinden geldiğince, Türkçenin bütün ses ve âhenk unsurlarından da faydalanarak Peygamber aşkını terennüm etmiştir.

Şiirde: “*Konsun -yine- pervazlara/Güvercinler/“Hû hû”lara karışsın/Âminler.../Mübârek akşamdır/Gelin ey Fâtibalar, Yâsînler!*” mısraları dağılan konuların toparlanması için tekrar edilmiştir. Tekrar edilen bu bölüm aynı zamanda aliterasyon ve asonans açısından zengin denebilecek, vasılların (ulamaların) âhenkli bir şekilde kurgulandığı seslerden, kelimelerden oluşmuştur. Şaire, ilham kaynağı kabul ettiğimiz bu mısraların okuyucunun zihninde de kalması için şair tarafından uygun yerlerde tekrar etmesi şiire ustaca bir yaklaşım olarak düşünülebilir. Netice olarak Asya'nın bu naatini yeni Türk Edebiyatının numune-i imtisallerinden kabul etmek gerekir.

Küçük naat

Sezai Karakoç (1933)

Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
Hâfıza seni anmak ödevinde mi
Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli
Sen Eskimoların ısınması sevgililer mahşeri

Aklım yeni bir akıldır çiçeklerden
Mantığım mantığın üstünde yeni
İçinde Nûh'un yeni tûfânı
Dünyâya ayak basıyorum yeniden

Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli

Yüzlerce yıl geçiyor belki bir bulut geçiyor
Ben yeni doğmuş bir çocuk gibi
Herkesin konuştuğu dilden mahrum
Ama yepyeni bir dil konuşmanın sevinci

Bütün deniz kıyılarında seni anmalı
Sen buzulların erimesi Eskimoların ısınması

İkinci sokaklarda bandolar mızıkalar
Yaklaşan çok yaklaşan muhteşem bir gün var
Bütün yollarda zafer tâkı
Eriyen kar derin denizlerde katafalk

Gün doğuyor her yerin çiçek ve kar
 Bütün çocuklar kurtuldu demektir
 Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
 Hâfıza seni anmak ödevinde
 Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli
 Sen Eskimoların ısınması sevgililer mahşeri

Her büyük fikir adamı gibi, Sezai Karakoç da düşüncelerini *diriliş* adıyla sistemleştirmiş ve her büyük sanatkâr gibi sanatın ince, zengin, gizemli noktalarını yakalayarak şiirlerine, yazılarına nakış nakış işlemesini bilmiştir.

Şair Sezai Karakoç'u, yeni şiirimizin, gelenekten güç alan, geleneği modern bir anlayışla işleyen, yorumlayan şairi olarak tanımlamak yerinde olur. Zira o, birçok şiirinde Divan Edebiyatımızdaki birtakım mecazları, mazmunları, remizleri günümüz dili ve anlayışıyla ortaya koymuştur. Şuarâ tezkirelerinde büyük şairlerin sıfatları için kullanılan "*rengîn-güftâr, nev-âyende...*" gibi ifadeleri bugünün şiirinde Sezai Karakoç için kullanabiliriz. Çağdaş edebiyattaki kalıplaşmış ifadelerin ve basit akımların dışına çıkan şairin mısraları için, Divan nazmındaki muğlak; fakat çözülmesi hâlinde derinliği ile göz kamaştıran ve insana sonsuz ufuklar açan, zihni aydınlatan şiirlerin havasını teneffüs ettirmektedir diyebiliriz. Zaten şiir de bu değil midir? Çağrışımı, sembolü, mecazı... olmayan şiirin dimağa verdiği lezzetin ömrü ne kadar sürer ki?

Edebiyatımızda İkinci Yeni akımının içinde anılmasına rağmen Karakoç, yola çıktığı akımdaşlarından dil, söyleyiş ve hele hele düşünce bakımından tamamen ayrıdır. Hatta denilebilir ki onlarla aralarında sadece biçim ortaklığı vardır. Nitekim o, eserlerinin her birini İslâmî motiflerle süsleyerek, mesajını şairâne bir üslupla vermesini bilen son dönemin en der şairlerindendir. *Gül Mustusu* İslâmî hassasiyetin doruklarda bulunduğu bu tür eserlerinden biridir. *Hızır'la Kırk Saat* isimli

eseri, İslâm'a, Hz. Muhammed'in dünyayı teşrifine, İslâm dünyasının geleceğine -Anadolu gerçeğini ve efsanesini de devrede tuttuğu- bir projektördür... *Hızır'la Kırk Saat* için çağdaş bir mevlid demek hiç de yanlış olmaz.

Nasıl ki asırlardan beri gül deyince aklımıza ilk önce o güzelim bitkiden ziyade, iki cihanı muattar eden Sevgili Peygamberimiz geliyor: "*Kur'anın aydınlığını yay gönliümüze/Peygamber duasını eş et bize...*" diye niyazda bulunan ve yine "*gelin gülle başlayalım atalara uyarak*" diyen şairin teklifine kulak vererek, Sevgili Peygamberimizin anlatıldığı Küçük Naat isimli şiirdeki gül kokularını teneffüs etmeye çalışalım...

"*Küçük Naat*" Müslümanların geleceği ve dünya üzerindeki yerlerine dair temennilerin ve hayâllerin sembolik bir şekilde dile getirildiği bir naattır. Klâsik şairler divanlarını oluştururken münacaattan sonra, birkaç istisna dışında, divanlarında en az bir naata yer verirdi. Genellikle kasîde şeklinde yazıldığı için naatlar uzun manzumeler olarak bilinir. Sezai Karakoç, herhalde bu duruma işaret maksadıyla yukarıda ismi geçen bu şiirine "*Küçük Naat*" ismini vermiştir. Şiire bu ismin verilmiş olmasının bir başka sebebi ise Peygamber Efendimize lâayık bir naat yazmanın güçlüğünü ifade etmek için olabilir ki klâsik şairler de bu güçlüğü zaman zaman dile getirirler. Meselâ Niyâzî-i Mısırî: "*Ne kâdirim seni medbetmeye ben/Kemâl-i medhi Hak söyler Muhammed*" beytinde bu duygular içindedir. Çünkü bizzat Allah'ın övdüğü, "*babîbim*" dediği bir peygamber için şiir yazmak elbette kolay değildir.

Şiirde, Sezai Karakoç, İslâm'la ve Peygamber Efendimiz ile yeni tanışan bir insanın ruh hâlini tahlil ediyor. Çünkü akıl, yeni bir akıl; mantık, yeni ve mantık üstüdür. Bunca yenilik, bir tûfanın, bir inkılâbın sonucudur. Bu, yeniden doğuştan, diriliştten başka bir şey değildir. Tûfandan sonra bir diriliş...

Câhiliye döneminden sonra İslâm'ın nûruyla aydınlanan beyinler, farklı ve daha güzel düşünmeye başlamıştır. “Câhiliye”, sadece Peygamber Efendimizden önceki Arapların yaşadığı dönemi ifade etmez. Zira inkılâplar önce bireylerin ruhlarında, yüreklerinde gerçekleşir, sonra toplumlara sirayet eder. Bu bakımdan insan, eğer İslâm'ı tanımıyorsa, günümüzde de olsa hâlâ câhiliye dönemini yaşıyor demektir. Bu yüzden “Gül Muştusu” şiirinde Sezai Karakoç bir bülbülün ettiği figân gibi feryât eder: “Yetiş büyük armağancım/Yetiş uluların imamı/Yetiş toprağın yeni doğuşuna/İnsanın yeniden/Dirilme süzülüğüne/Yetiştir toprak saçan ellerini/Tanrı gücünü görmeyen gözlere/Saçtığın topraklardan yetiştir bize/Ey gök yolcusu” “Gül Muştusu” şiirinde cemiyetin kurtuluş reçetesi vardır...

“Herkesin konuştuğu dilden mahrum/Ama yepyeni bir dil konuşmanın sevinci” Herkesin konuştuğu dilden mahrum olmak, bir bakıma yalnızlığı ve kalabalıklar içindeki garipliği ifade eder. Fakat bu yalnızlık kutlu, mübarek bir yalnızlıktır. Hele bu yalnızlıkta yeni bir dil konuşuluyorsa, bu dili eskinin, câhiliyenin ve bunların getirdiği kokuşmuşluğun, çürümüşlüğüğün içinde bir mübarek tohumun çatlayarak yeniden dirilişine işaret sayabiliriz.

“İkinci sokaklarda bandolar mızıkalar/Yaklaşan çok yaklaşan muhteşem bir gün var/Bütün yollarda zafer tâkı/Eriyen kar derin denizlerde katafalk” mısralarındaki ifadelerden, herkesin aynı şeyi anlaması mümkün görünmüyor. Dolayısıyla bu sembolik ifadelerden herkesin kendince yapacağı çıkarımlar şairin okuyucudan beklediği hedeflerden biridir. Çünkü özellikle sembolist şairlerde şiirin okuyana göre yorumlanması esastır.

“İkinci sokaklar” tamlaması, şairin kendine özgü buluşlarından biridir. Bu sözden maksat, herhalde İslâm'ı tanımayan ülkelerdir. Buralarda da İslâm'la tanışan ve küteller hâlinde

Müslümanlaşan insanların varlığına dikkat çekilmek isteniyor. Şiirde tarif edilen bayram havası Müslümanca görünmüyor. Bizim dînî bayramlarımızda bandolar, mızıkalar çalınmaz; yollara bayram tâkı konulmaz.

“*Eriyen kar*”dan maksat, bâtil dinler ve fikirler olabilir ki onlar’ın da İslâm karşısındaki hükümsüzlüğü zaman içinde anlaşılacaktır. Eriyen karlara ve güneş doğmasına en çok çocuklar sevinecektir. Kış boyunca, evlerinden dışarıya çıkamayan çocuklar baharın gelmesiyle ortalığa neşe saçacaklardır. Bu, bir bakıma çocukların asıllarına rücû etmelerine işaret de sayılabilir. Bâtil din ve düşüncelerin etkisini yitirdiği an “*Her çocuk muhakkak İslâm fıtratı üzerine doğar. Sonra anasıyla babası onu Yahudi yabut Hıristiyan yabut Mecusî yaparlar.*” hadîsi ile Rûm Sûresi 30. âyette³⁰ işaret edildiği üzere, “*Fıtratullah*”a uygun bir hayat tarzı çıkacaktır.

Şiirin ilk bendinde topluca sunulan ve muhtelif yerlerde zikredilen berceste mısralar son bentte tekrar ediliyor: “*Göz seni görmeli ağız seni söylemeli/Hâfıza seni anmak ödevinde mi/Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli/Sen Eskimoların ısınması sevgililer mahşeri*” Sezai Karakoç, son dönem Türk şiirinin önde gelen simalarından biridir. Naatı da günümüzün müstesna şiirlerinden biridir. Divan şiirinde olduğu gibi doğrudan bir isim yahut bir mazmun, bir telmih kullanmadan, sadece birtakım sembol kelimelerle naat yazmak herhalde ancak Sezai Karakoç’a has bir durumdur. Bu bakımdan bazı kitapların ısrarla İkinci Yeni kuşağına dâhil etmeye çalıştıkları Karakoç’a “*Hep Yeni*” sıfatının daha çok yakışacağını düşünüyorum.

Şairin diğer bir naati de “*Gül Muştusu*”dur, bu naatın bir parçasını buraya almayı uygun bulduk.

³⁰ Rum Sûresi, 30. Âyet: “(Resûl’üm!) Sen yüzünü “hanîf” olarak dîne, yani, Allah insanları hangi “fıtrat” üzere yaratmış ise o fıtrata çevir. Allah’ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.”

Gül muştusu'ndan

Tanrım duam şu ki her şey yeniden toprak olsun
Su toprak olsun
İnsan toprak gibi duysun yeri
Ay toprak olsun
Topraktan kaçanı toprak tutsun
Gün toprak olsun
Kabirler saltanatı toprak olsun
Yazı
Kitap
Ve söz toprak olsun
Ekin ekilmeye mahsus
Yeni tohum atılmaya ait
Yeni insan doğsun için
Toprak olsun
Ah yetiş çocukluğunda çobanlık eden
Yetiş toprağın mayalanmasına
Yetiş mağaranın ışmasına
Yetiş ayı ikiye bölen parmaklarıyla
Yetiş büyük armağancım
Yetiş uluların imamı
Yetiş toprağın yeni doğuşuna
İnsanın yeniden
Dirilme süzülüşüne
Yetiştir toprak saçan ellerini
Tanrı gücünü görmeyen gözlere
Saçtığın topraklardan yetiştir bize
Ey gök yolcusu
Yolculuğunda meleğin kanadı
Mevsimi geçmiş bir gül yaprağı gibi kuruyan
Yetiş bize kıyamet muştucusu
Yetiş kabaran yeni toprağa
Kur'an tohumunu ekmek için

Gül tohumlarını saç bize
 Gül bahçesi olan türbenden
 Ve komşu Tanrı evinden
 Ve sevgilin olan ve sevgilisi olduğun
 Dini Diriltici olanın
 Acımasından bize

Yetiş ayağının tozu olduğumuz Peygamber
 Yetiş her zaman diri olan varlığıyla
 Yetiş yak lâmbamızı
 Yetiş aydınlat karanlığımızı
 Yetiş yeşillendir çöllерimizi
 Yetiş dirilt insanımızı
 Seni sevenin ismiyle yetiş bize
 Yetiştir bize
 Günahlarımızı kül edecek ateş harmanını
 Verim yağmuru insan ölkemize
 Mekke medine şam'a
 Kudüs'e bağdat'a istanbul'a
 Semerkand'a taşkent'e diyarbakir'e
 Yetiş peygamber imdadı yetiş
 Yetiş Allah'ın izniyle
 Yetiştir erlerini
 Diriliş bayraklarını taşıyan
 Şehit gömleklerini peşin giymiş
 Ateşten, sudan geçer gibi geçen
 Allah önünde her varı yok gören
 Dağların üstünde erip
 Kentlere şafaklar gibi ağan
 Küçük askerlerini
 Gül diksinler diye yeni topraklara
 İnsanın ta gönlüne
 Yetiştir erenlerini
 Allahım
 Amin

Efendim

M. Fethullah Gülen (1938)

Mübtelâ-yı mihnet-i mâsivâyım Efendim!
Garîk-i bahr-i isyân u rüsvâyım Efendim!

Açılsın ne olur o vech-i pâkinden nikâb!
Yüzüne âşinâ-yı pür-verâyım Efendim!

Varıp bezmine âşıkân binbir leâl ister,
Ben bir garîb-i nâlân u şeydâyım Efendim!

Geçerler cândan, girenler nûr hâlene bir kez,
O dertten bin belâyâ mübtelâyım Efendim!

Olur Mecnûn görenler ruhsârına a cânân!
Kapında mülk-i serâp bir gedâyım Efendim!

Esîr-i dâm-ı firkatte hep yandım yakıldım;
Her subh u şâm inim inim bir nâyım Efendim!

Seherler bûy-ı huzûrunla tüterken her şeb,
Ben neden hep nâr-ı hicrana yanayım Efendim!

Kerem eyle bırakma bendeni bu hicrânla!
Kerem kılmazsan, nasıl dayanayım Efendim!³¹

Sohbetlerinde Allah ve Peygamber lâfzı her geçtiğinde gözlerinin yaşla dolduğuna hepimizin şahit olduğu bir insan... Etkili bir vâiz, iyi bir şair... Bu "Naat", Fethullah Gülen'in Pey-

³¹ Hasan Ali Kasır, *Peygamber Şiirleri*, İstanbul 1997, s.247.

gamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem) karşı duyduğu derin sevginin güzel bir ifadesidir. Fethullah Gülen, naatını Divan şairleri gibi beyitler hâlinde yazmış. Kullandığı kelimeler, terkipler de Divan şairlerini hatırlatır mahiyette.

Müslümanlar hiçbir zaman kendilerini dinde, takvada olgunluğa ermiş görmezler. Çünkü Allah, bize o kadar çok nimet vermiştir ki O'na ne kadar şükür ve ibâdet etsek azdır. Hâkezâ Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa, daha doğar doğmaz "ümmetî" dediği için müminler O'na karşı hep tazim hissi ile doludurlar. Aynı şekilde mahşerde herkesin "nefsi" dediği bir zamanda O (sallallahu aleyhi ve sellem) yine ümmetî diyecektir... Müslüman, Rabbine lâyük kul, Peygamberine yakışır ümmet olma şuuruındaki kişidir. Müslüman, alçakgönüllü oldukça yükselecek, ibâdetlerini yetersiz bulduğu sürece kemâle erecektir.

Dünya nimetlerine takılıp kalan, onları vereni hiç düşünmeyen insan, onları ihsan edene karşı elbette sevgide, tazimde, vazifede kusur ediyor demektir. Şairin dile getirmek istediği şey budur. İşte bu halde bulunan insana bir önder, bir yol gösterici gerekir. O da elbette Resûlullah olacaktır.

Şair, "Açılışın ne olur o vech-i pâkinden nikâb!/Yüzüne âşinâ-yı pür-verâyım Efendim!" diyerek O'nu görememenin üzüntüsünü dile getiriyor. O'nu görmeyi o kadar arzu etmesine rağmen O (sallallahu aleyhi ve sellem) perdelerin arkasındadır. Hâlbuki âşıklar O'nun meclisine gidip O'nun feyziyle dolmak ister. "Geçerler cândan, girenler nûr hâlene bir kez/O dertten bin belâya mübtelâyım Efendim!" Peygamber Efendimizin nûr hâlesine bir kez girenler, canlarını fedâ eder. Ya ondan uzak olanlar... Elbette birbir belâya müptela olup ömürlerini heder ederler...

Peygamber Efendimizin vücûdu nûrandandır. Nûr kelimesi şairde ışık ve pervâne mazmununu çağrıştıyor. Pervâne ışığa âşıktır. Onun etrafında döner durur. Tâ ki yanana kadar.

Yâni âşık “*Yanmada derman*” bulur. Yandığı anda vuslata erer. Zîra ölüm, âşık için vuslattır. Peygamber sevgisini çeşitli yönleriyle zirveye ulaştırmak isteyen Fethullah Gülen, O’nu çok sevmenin insanı cünûnluk derecesine getirebileceğini biliyor. Sonra da herhalde Leylâ ile Mecnûn hikâyesini hatırlıyor: “*Olur Mecnûn görenler ruhsârına a cânân!/Kapında mülk-i serâp bir gedâyım Efendim!*” Âşık için sevgilinin kapısı en büyük makamdır. Onun için şair, Sevgili kapısında bekleyen bir dilenci olmaya râzıdır. Âşık, sevgili kapısını nelere tercih etmemiş ki:

Bakî: “*Kapunda sâil olmak gayra mihmân olmadan yegdür/Gedâ-yı kâyun olmak Mısır’a sultân olmadan yegdür*”³² Bakî, sevgilinin kapısında dilenci olmayı, hatırı sayılı misafir olmaktan; yine sevgilinin köyünde fakirliği Mısır’a sultan olmaktan üstün görüyor.

Garibî: “*Ser-i kâyunda gam-gînlik bana şâd olmadan yegdür/Sana çâkerliğim vâlî-i Bağdâd olmadan yegdür*”³³

İşte Fethullah Gülen de sevgilinin kapısında, sevgilinin yüzünü görmek için bekleyen bir dilenci gibi tasavvur ediyor kendini. Efendisine durumunu arz ederken: “*Ey Efendim, ayrılık tuzağına esir olmuş, bu acıyla yanıp yakılmış bir hâldeyim; öyle ki bu hâlîm sabah akşam inim inim inleyen bir ney gibidir.*” diyor. “*Esîr-i dâm-ı firkatte hep yandım yakıldım/Her subh u şâm inim inim bir nâyım Efendim!*”

Fethullah Gülen, klâsik edebiyata ve onun mazmunlarına hâkim bir şairdir. Burada da yine Divan şairlerinin çokça başvurdukları bir hâdiseye telmihte bulunuyor: Rivayet ederler ki; Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) İllâhî aşk sırrını

³² “Senin kapında dilenci olmak başka yere misafir olmaktan, senin mahallenin yoksulu olmak Mısır’a sultân olmaktan daha iyidir.”

³³ “Ey sevgili, senin sokağının bir köşesinde gam çekmek bana göre mutlu olmadan daha iyidir. Senin kapında köle olmak Bağdad’da vali olmaktan daha üstündür.”

Hız. Ali'ye söyler. Sır saklamak güçtür. Hız. Ali dayanamaz; gider, gölde kör bir kuyuya anlatır bu sırrı. Kör kuyu da sırrını muhafaza edemez; coşar, taşar. Etraf su ile kaplanır. Burada sazlar biter. Bir çoban sazlıktan bir kamış keser. Delikler açar, içini temizler ve üfler. Çıkan ses fevkalâde hoşkuludur; çünkü İlâhî sırrı anlatır.

Bu sesi duyabilenlerden gönüller sultânı Mevlânâ Celâled-dîn der ki: “*Bişnev in ney çün hikâyet mi koned/Ez cüdâyibâ şikâyet mi koned*” (Ney’i dinle ki bir hikâyeye anlatıyor; ayrılıklardan şikâyet ediyor.) Ney, kamışlıktan koparılmış ve uzak bir diyara götürülmüştür. Dolayısıyla gurbete düşmüştür. Şikâyeti de bundandır. Mevlânâ hikâyeye neyin dilinden şöyle devam eder: “*Der kamışlıkdan kopardılar beni/Nâlîşim zâr eyledi merd ü zeni/Her kim aslından ola dîr ü cüdâ/Rûzgâr-ı vaslı eyler muktedâ*” (Beni kamışlıktan kopardılar; feryadım erkek ve kadın herkesi ağlattı... Aslından koparıldı ve uzak düşen, hep vuslat zamanının peşinde olur.)

Allah, ruhları yarattıktan sonra, Bezm-i Elest’te onlara hitaben, “*Elestü bi Rabbiküm*” (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) istifhamını yöneltti. Ruhlar da “*Belâ*” (Evet.) dediler. İnsanın asıl vatanı işte bu âlem yani ruhlar alemidir. Ruhlar, dünya hayatında bir bedene büründürüldü, yani neyin sazlıktan kopuşu gibi, insan da vatanından ayrılıp gurbete düştü.

Eşrefoğlu der ki: “*Andan kaynadım taştım/Geldim gurbete düştüm/Nice gözyaşı saçtım/Bu yaşımdan ilerü*” Rûh, gurbette huzursuzdur. Vatanını özler. Fakat nefsi, benliği onu dünyaya bağlamaya çalışır. Hâl böyle olunca insan, iki mıknaş arasındadır.

Fuzûlî der ki: “*Ney-i bezm-i gamem ey âh ne bulsan yele ver/Oda yanmış kuru cismimde bevâdan gayri*” (Gam meclisinin neyiyim. Ey âh! Ateşlerle dağlanmış kuru cismimde havadan başka ne bulursan yele ver; mahvet.)

Demek ki ney ile kâmil insan arasında macera ortaklığı vardır. Çünkü ikisi de yanar. O saz parçası ney hâline gelene kadar çeşitli evrelerden geçer. Mevlânâ'nın "*Hamdım, piştım, yandım.*" demesi de bundandır. Ney, kemâle ermesi ve Hakk'ı zikretmesi için kızgın demir parçasıyla dağlanır; içindeki pütürler ütülür, tertemiz edilir. Sonra ses çıkarması için delikler açılır vücudunda. Sonra üflenir neye ve ney **ötel**erden haber verir duyabilenlere... Kâmil insan da öyledir. İcini benlikten, maddiyattan, süsten püsten... kısacası mâsivâdan arındırır; sonra söylediği her şey Hak ve hakikat olur. Fuzûlî bize Allah'ın insana rûhundan üflediğini; dolayısıyla içindeki havanın "*aşk*" olduğunu ifade etmek istiyor olmalı. Cisminde aşktan gayri ne varsa onun yok olmasını dile getiriyor. Demek ki dünyada yanmayınca, çile ateşinde kavrulmayınca kemâle ermek güç. Ney gibi ateşlere dağlanmalı ki benlik ve bencillik yok olsun. Hani pervane de yanmayınca huzuru bulamaz ya...

Fuzûlî, fırsat düştükçe neyi müşahhaslaştırmış; insanın hayat çizgisiyle ney arasındaki benzerliklere işaret etmiş. Birinde de şöyle demişti: "*Ney kimi her dem ki bezm-i vaslını yâd eylerem/Tâ nefes vardur kuru cismümde feryâd eylerem*" (Ney gibi senin kavuşma meclisini ne zaman yâd etsem, kuru cismimde nefes var oldukça feryat eyliyorum.) Neyin, neyistânı anıp inlemesi gibi, insan da hayatta olduğu müddetçe hep Bezm-i Elest'i yâd edip hasretle inleyecektir. Hâl böyle olunca elbette, âşık için ölüm "*vuslat*" olacaktır Sevgiliye...

Neyin hangi evrelerden geçtiğini ve neler çektiğini bilen Fethullah Gülen her halde bu yüzden kendisini bir "*ney*"e benzetmektedir: "*Seherler bâ-y-ı buzûrunla tüterken her şeb/Ben neden bep nâr-ı hicrana yanayım Efendim!*" Seher vakitlerinde sevgilin huzur kokuları tutar her yanı. Çünkü gül kokuları bu zamanlarda daha çok duyurur kendini. Şair böyle bir huzurun

kokusunu alamamaktan şikâyetçidir. Bu huzuru alamadığı gibi bir de ayrılık ateşi ile geceler boyu yanmaktadır. Fethullah Gülen, şiirini sevgiliye yalvarışla bitirir: “*Ey Efendim, kerem eyle bu köleni, ayrılıkla başbaşa bırakma; Sen kerem eylemezsen, ben buna nasıl dayanayım.*”

Gönlümün gülü

Seni seven her ruh uludur yâ Resûlullah!
Gönlü gözü onun doludur yâ Resûlullah!

Cemâlin pertevinden zerre şevk alan billâh,
Kapının ayrılmaz kuludur yâ Resûlullah!

Beklemez bir başka iltifat Sana erenler,
Semtin iltifat buğuludur yâ Resûlullah!

Gönül gözleriyle bir kere seni görenler,
Onlar ruhların bir koludur yâ Resûlullah!

Uçuşur ikliminde altın kanatlı kuşlar,
İklimin kuşların yoludur yâ Resûlullah!

Cennet yamaçları gibidir orda ufuklar,
Cemâlin bu ufkun tülüdür yâ Resûlullah!

Sana ermek imanlı gönüllerin rüyâsı,
Seni bilmeyenler ölüdür yâ Resûlullah!

Vuslatın, bu garip Kıtmîrin her dem hülyâsı,
Bu benim gönlümün gülüdür yâ Resûlullah!

Yağmur

Nurullah Genç (1960)

Vâreden'in adıyla insanlığa inen Nûr
Bir gece yansıyınca kente Sibir dağından
Toprağı kirlerinden arındırır bir Yağmur
Kutlu bir zaferdir bu ebâbil dudağından
Rahmet vâdilerinden boşanır âb-ı hayat
En müstesna doğuşa hâmiledir kâinat

Yıllardır bozbulanık suları yudumladım
Bir pelikan hüznüyle yürüdüm kumsalları
Yağmur, seni bekleyen bir taş da ben olsaydım

Hasretin alev alev içime bir an düştü
Değişti hayal köşküm, gözümde viran düştü
Sonsuzluk çiçeklerle donandı yüreğimde
Yağmalanmış ruhuma yeni bir devran düştü

İhtiyar cübbesinden kan süzülür Nebî'nin
Gökyüzü dalgalanır ipekten kanatlarla
Mehtabını düşlerken o mühür sahibinin
Sarsılır Ebu Kubeys kovulmuş feryatlarla
Evlerin arasına dikilir yeşil bayrak
Yeryüzü âvâredir, yapayalnız ve kurak

Zaman, ayaklarımda tükendi adım adım
Heyûla, bir ağ gibi ördü rüyalarımı
Çölde seni özleyen bir kuş da ben olsaydım

Yağmur, gülşenimize sensiz, baldıran düştü
 Düşmanlık içimizde; dostluklar yaban düştü
 Yenilgi, ilmek ilmek düğümlendi tarihe
 Her sayfaya talihsiz binlerce kurban düştü

Bir güzide mektuptur, çağların ötesinden
 Ulaşır intizârın yaldızlı sabahına
 Yayılır o en büyük muştı pazartesinden
 Beyazlık dokunmuştur gecenin siyahına
 Susuzluktan dudağı çatlayan gönüllerin
 Sükûtu yâr, sevinci duâlar kadar derin

Çâresiz bir takvimden yalnızlığa gün saydım
 Bir cezîr yaşadım ki yaşanmamış mâzide
 Dokunduğün küçük bir nakış da ben olsaydım

Sensiz, kaldırımlara nice güzel can düştü
 Yarılan göğsümüzden umutlar bîcan düştü
 Yağmur, kaybettik bütün hazinesini ceddin
 En son, avucumuzdan inci ve mercan düştü

Melekler sağnak sağnak gülümser mâveradan
 Gümüş ibrik taşıyan zümrüt gagalı kuşlar
 Mutluluk nağmeleri işitirler Hira'dan
 Bir devrim korkusuyla halkalanır yokuşlar
 Bir bebeğin secdeye uzanırken elleri
 Paramparça, ateşler şahının hayalleri

Keşke bir gölge kadar yakınında dursaydım
 O mücellâ çehreni izleseydim ebedî
 Sana sırlısıklam bir bakış da ben olsaydım

Sarardı yeşil yaprak; dal koptu; fidan düştü
 Baykuşa çifte yalı; bülbüle zindan düştü
 Kâtil sinekler deldi hicâbın perdesini
 İstiklâl boşluğunda arılar nâdân düştü

Dolaşan ben olsaydım Sâve'nin damarında
 Tablosunu yapardım yıkılan her kulenin
 Ebedî aşka giden esrârlı yollarında
 Senden bir kıvılcımın, Süreyya bir şûlenin
 Tarasaydım bengisu fişkırın kâkülünü
 On asırlık ocağın savururdum külünü

Bazen kendine âşık deli bir fırtınaydım
 Fırtınalar önünde bazen bir kuru yaprak
 Uğrundu koparılan bir baş da ben olsaydım

Sensizlik depremiyle hancı düştü; han düştü
 Mazluma sürgün evi; zâlime cihan düştü
 Sana meftûn ve hayran, sana râm olanlara
 Bir belâ tüneline ağır imtihan düştü

Bâdiye yaylasında koklasaydım izini
 Kefenimi biçseydi Ebvâ'da esen rüzgâr
 Seninle yıkasaydım acılar dehlizini
 Ne kaderi suçlamak kalırdı, ne intihâr
 Üstüne pırıl pırıl damladığın bir kaya
 Bir hurma çekirdeği tercihimdir dünyaya

Suskunluğa dönüştü sokaklarda feryâdım
 Tereddüt oymak oymak kemirdi gurûrumu
 Bahîra'dan süzülen bir yaş da ben olsaydım

Harîtanın en beyaz noktasına kan düştü
 Kırıldı adâletin kılıcı; kalkan düştü
 Mahkûmlar yargılıyor; hâkimler mahkûm şimdi
 Hakların temeline sanki bir volkan düştü

Firâkınla kavrulur çölde kum taneleri
Âhûların içinde sevdan akkor gibidir
Erdemin, bereketin doldurur hâneleri
Sensiz hayat, toprağın sırtında ur gibidir
Şemsiyesi altında yürüsün bulutların
Sensiz, yükü zehirdir en güzel imbatların

Devlerin esrârını aynalara sorsaydım
Çözülürdü zihnimde buzlanmış düşünceler
Okşadığın bir parça kumaş da ben olsaydım

Sensiz, tutunduğumuz dallardan yılan düştü
İlkin karardı yollar, sonra heyelân düştü
Güvenilen dağlara kar yağdı birer birer
Sensizlik diyârından püsküllü yalan düştü

Yağmur, duysam içimin göklerinden sesini
Yağarsın; taşlar bile yemyeşil filizlenir
Yıldırımlar parçalar çirkefin gölgesini
Sel gider ve zulmetin çöplüğü temizlenir
Yağmur, birgün kurtulup çağın kundaklarından
Alsam, ölümsüzlüğü billûr dudaklarından

Mâdenî arzuların ardında seyre daldım
Küflü bir manzaranın çürüyen güllerini
Senin için görülen bir düş de ben olsaydım

Şehirler kâbus dolu; köylere duman düştü
Tersine döndü her şey sanki; âsuman düştü
Kırık bir kayık kaldı elimizde, hayâlî
Hazîndir ki, dertleri aşmaya ummân düştü

Ayrılığın bağrında büyüyen bir yaradır
 Seni hissetmeyen kalp, kapısız zindân olur
 Sensiz doğrular eğri; beyaz bile karadır
 Sesini duymayanlar, girdâbında boğulur
 Ana rahminde ölür sensizlikten bir cenîn
 Şaşkınlığa açılır gözleri, görmeyenin

Saatlerin ardında hep kendimi aradım
 Bir melâl zincirine takıldı parmaklarım
 Yeryüzünde seni bir görmüş de ben olsaydım

Sensiz, ufuklarıma yalancı bir tan düştü
 Sensiz, kıtalar boyu uzayan vatan düştü
 Bir kölelik ruhuna mahkûm olunca gönül
 Yüzyıllardır dorukta bekleyen sultan düştü

Ay gibisin; güneşler parlıyor gözlerinde
 Senin tutkunla mecnun geziyor güneş ve ay
 Her damla bir yıldız süslüyor göklerinde
 Sümeyra'yı arıyor her damlada bir saray
 Tohumlar ve iklimler senindir; mevsim senin
 Mekânın fırçasında solmayan resim senin

Yağmur, birgün elimi ellerinde bulsaydım
 Güzellik şâhikası gülümserdi yüzüme
 Senin visâlinle bir gülmüş de ben olsaydım

Tavanı çöktü aşkın; duvarlar üryân düştü
 Toplumun gündemine koyu bir isyân düştü
 İniltiler geliyor doğudan ve batıdan
 Sensizlikten bozulan dengeye ziyân düştü

Islaklığı sanadır âhımın, efgânımın
İçimde hicrânınla tutuşuyor nağmeler
Sendedir eskimeyen cevheri efkârımın
Nazarın ok misâli karanlıkları deler
Bu değirmen seninle dönüyor; âhenk senin
Renkleri birbirinden ayıran mihenk senin

Bir hüznün ülkesine gömülüp kaldı adım
Kapanıyor yüzüme aralanan kapılar
Sana hicret eden bir Kureyş de ben olsaydım

Yağmur, sayrılığımıza seninle dermân düştü
Beynimin merkezine ölümsüz fermân düştü
Silindi hayalimden bütün efsûnu ömrün
Bir dönüm noktasında aklıma Rahmân düştü

Nefesinle yeniden çizilecek desenler
Çehreler yepyeni bir değişim geçirecek
Aydınlığa nûrunla kavuşacak mahzenler
Anneler çocuklara hep seni içirecek
Yağmur, seninle biter susuzluğu evrenin
Sana mümindir sema; sana muhtaçtır zemin

Damar damar seninle, hep seninle dolsaydım
Bâtılı yıkmak için kuşandığın kılıcın
Kabzasında bir dirhem gümüş de ben olsaydım

Kardeşler arasına heyhat sû-i zan düştü
Zedelendi sağduyu; körleşen iz'ân düştü
Şarkısıyla yaşadık yıllar yılı baharın
İnsanlık bahçemize sensizlik hazân düştü

Yağmur, seni bekleyen bir taş da ben olsaydım
 Çölde seni özleyen bir kuş da ben olsaydım
 Dokunduğun küçük bir nakış da ben olsaydım
 Sana sırıslıklam bir bakış da ben olsaydım
 Uğrunda koparılan bir baş da ben olsaydım
 Bahîra'dan süzülen bir yaş da ben olsaydım
 Okşadığın bir parça kumaş da ben olsaydım
 Senin için görülen bir düş de ben olsaydım
 Yeryüzünde seni bir görmüş de ben olsaydım
 Senin visâlinle bir gülmüş de ben olsaydım
 Sana hicret eden bir Kureyş de ben olsaydım
 Damar damar seninle, hep seninle dolsaydım
 Bâtılı yıkmak için kuşandığın kılıcın
 Kabzasında bir dirhem gümüş de ben olsaydım³⁴

Fuzûlî, naatına sembol olarak “Su”yu seçmişti. Su Kasidesi’ni iyice incelemeyenler su ile Hz. Muhammed’in kastedildiğini zannederler. Hâlbuki şüirde su benzetmesi, birçok varlık ve kavramı karşılıyor; su, bu şüirde -özellikle- kendisine şefaatchi olacak Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem) arayan bir mümini anlatıyor...

Nurullah Genç, Hz. Muhammed’e “yağmur” diye seslenmeyi uygun görmüş. Yağmur, berekettir, rahmettir, feyizdir... çatlamış topraklara candır. Tohum yağmurla çatlar; tabiat onunla canlanır. Diriliğin vazgeçilmezi su; suyun kaynağı yağmur...

Nurullah Genç, Hz. Muhammed’i önce, “Vâreden”in adıyla insanlığa inen bir “Nûr” olarak tanıtır. Sonra o Nûr, toprağı kirlilerinden arındırmak için görevlendirilen bir “Yağmur” oluverir.

Arabistan topraklarında, câhiliye döneminde karanlığın, çirkinliğin ve zorbalığın hâkim olduğu bir hayat vardır. Cehâ-

³⁴ Nurullah Genç, Yağmur, Timaş Yayınları, İst. 1999, 8. baskı s.106-120

letle birlikte her türlü melanet almış yürümüştür. Bir kurtarıcıya; bir nûra yahut yağmura ihtiyaç vardır... Ve işte böyle bir zamanda yani insanlığın artık bunaldığı bir anda ebâbil dudağından bir kutlu zafer, Rahmet vâdilerinden, ölümsüzlük suyu olup boşanır. Kâinatta o zamana kadar hiç görülmemiş ve ondan sonra da görülmeyecek bir değişim olacaktır. Beşeriyet yıllarca temiz olmayan suları belki de tiksinerak -ama- içmek durumunda kaldığı için içmiştir. Yağmura ihtiyaç vardır. Yağmur ki suları temizleyecek, durultacaktır...

Şair günümüzde yaşamaktadır fakat Câhiliye Döneminin sancısını yüreğinde duymaktadır ancak her şeye rağmen bütün olumsuz şartlara rağmen Peygamber Efendimizin yeryüzüne geldiği zamanda olmak ve ne olursa olsun, o zamanda yaşamış olmak arzusunu dile getirir.

Nurullah Genç, Peygamber Efendimize karşı derin hislerle dolu olmasına rağmen ona bir Divan şairi kadar yaklaşamaz. Aradaki “mesafe”yi şiirin sonuna kadar muhafaza etmesini bilir. Efendisine karşı çekingendir. Mûnis ve masumâne bir tavrı vardır. Şair ruhu, mâzî ile hâl arasında gidip gelir. Şairin yüreğinde O’na (sallallahu aleyhi ve sellem) karşı derin bir hasret vardır. Bu hasretle alev alev yanar. O ana kadar gözünde kıymeti olan birçok şey değerini yitirir. Bütün arzusu O’nu (sallallahu aleyhi ve sellem) görmektir...

Yağmur’un yokluğunda -hayatımızdan çekilmesiyle- gül bahçesinde zehirli otlar (baldıranlar) bitmiştir. İnsanlar arasında dostluk kaybolmuş, herkesin içini düşmanlık kuşatmıştır. Yağmurun olmadığı mücadelede bütün zaferler yenilgidir. Tarih sayfaları bu türden yenilgilerle doludur.

Bekleyişin yaldızlı sabahına, çağların ötesinden ulaşacak güzîde bir mektup, yeni bir günle beraber müjdelere getirecektir. Ve böylece gecenin siyahına beyazlıklar dokunacaktır. Bu

beyazlık gecenin karanlıklarını yavaş yavaş silecektir. Aydınlığın gelmesiyle birlikte karanlıkta kalmışların gönüllerinde bir tazelenme başlar...

“Çaresiz bir takvimden yalnızlığa gün saymak” sözünü, mânâsı şairde olan bir ifade olarak değerlendirmek gerekiyor. Şairin bu türden mısraları aslında epeyce fazla. Uzun olmasına rağmen âhengi ve akıcılığı sayesinde, “bir solukta” ve sıkılmadan okunabilecek bir şiir olan “Yağmur”un bazı mısralarında, şairin asıl anlatmak istediği şeyin ne olduğunu tam olarak anlayamıyoruz. Bu, biraz da şairin “çekingen” tavrı yanında “kapalı”lığından da kaynaklanıyor olabilir. Sözgelisi: “Sensiz, kaldırımlara nice güzel can düştü/Yarılan göğsümüzden umutlar bîcan düştü/Yağmur, kaybettik bütün hazinesini ceddin/En son, avucumuzdan inci ve mercan düştü” mısralarında “kaldırımlara düşen can”dan maksat nedir? “Toprağa düşen can” dense, İslâm uğruna şehit düşenleri anlamak mümkün olacak; ama “kaldırımlara düşen can” sözünde modern hayatın izleri vardır. Acaba bu sözler modern hayat içinde insanların dinî hayatı unuttuklarına mı işaretler...

“Yarılan göğüs” bize hemen İnşirah sûresini hatırlattı: “Biz senin göğsünü (kalbini) açmadık mı?/Ağırlığından dolayı belini büken yükünü senden alıp atmadık mı?”^{35/36} görüldüğü gibi bu âyetlerde olumlu bir durum anlatılırken şiirde “yarılan göğüs”ten umutlar bîcan (cansız) düşüyor. Acaba göğüslerde saklı olan

³⁵ İnşirah Suresi, 1 / 2, 3. âyetler.

³⁶ Hz. Muhammed’in göğsü melekler tarafından açılmıştır. Bu hâdise âyetle de sabittir. Râviler de bu hususta hemfikirdir. Râviler silsilesinin (İmam Müslim, İmam Ahmed, İbn-i Sa’d, Ebû Naim...) anlattığına göre Hz. Muhammed çocukken arkadaşları ile oynarken Cebrail ona görünerek, onu yere yatırdı, kalbini yararak içinden bir parça çıkardı. Sonra kalbini altın bir tas içinde zemzemle yıkadı ve göğsünü kapadı. Bu amelenin daha sonra da (meselâ miraca çıkmadan önce) birkaç kez yapıldığı hakkında düşünceler var.

umutlar neydi ve bu göğsü kim ne için yarmış ve hangi umutları cansız düşürmüştü?

Bu kapalı söyleyiş Servet-i Fünun döneminden bu yana modern Türk şiirine hâkim olan unsurlardan kabul ediliyor. Sembolik anlatım ön plânda. Fakat bu durumun şiiri kişiselleştirdiği, yazanla okuyan arasındaki iletişimi önemli ölçüde kopardığı da bir gerçektir.

Nurullah Genç, şiirini iki (belki de üç) ayrı tema üzerine kurgulamış. Bu bölümleri (bunlara bent de diyebiliriz) farklı farklı ele aldığımızda, aslında iki (belki de üç) ayrı şiir çıkarabiliriz. Bu, Türk şiirinde fazla denenmiş bir tarz değil. Söz konusu bentleri 1,4,7 / 2,5,8/ 3,6,9 sırasıyla okuduğunuz zaman şiir insicamından hiçbir şey kaybetmiyor; hatta o şekilde de müstakil bir şiir olabiliyor. Hâlihazırda şiirde bir bölümde anlatılan konu tamamlanmadan başka bir bölümün konusuna geçiliyor; tekrar ilk bölümdeki konuya dönülüyor, sonra ilk bölümdeki konunun devamına geçiliyor. Şiirde kesintiler ve bütünlemeler devam edip gidiyor. Daha farklı bir deyişle şair ilk bölümde durumu, ikinci bölümde özlemine anlattıktan sonra üçüncü bölümde duruma dönüyor, dördüncüde özlemine dile getiriyor, beşinci bölümde yine özlemine anlatıyor. Bu şekil devam edip giderken şair, şiirinin en son bölümünde özlemlerini, arzularını ifade eden bentlerden sadece "...-de ben olsaydım" redifli mısralarını bir araya getirerek, âdeti bu bölümü de müstakil bir şiir hâlinde sunuyor.

Şiirde mâzî ile hâlin iç içe verildiğini söylemiştik. Bu anlatım şekli Ârif Nihad Asya'nın naatine de hâkimdir. Yani Peygamber Efendimizin dünyayı teşrif etmeden önceki, dünyanın karanlık, câhiliye dönemi, Peygamberimizle aydınlanan dünya ve ruhlar, onun âhirete irtihaliyle üzülen ve kederlenen kalpler...Sahâbe döneminde yaşama isteği, hâlin (şimdiki zama-

nın) içler acısı hâli... bütün bu dönemler birbiri içinde, girift bir hâldedir. Kronolojik bir sıra takip edilmemiştir. Bu anlam şekli Divan şairlerinden, bu yönüyle, tamamen farklıdır. *“Dolaşan ben olsaydım Sâve'nin damarında/Tablosunu yapardım yıkılan her kulenin/Ebedî aşka giden esrârlı yollarında/Senden bir kıvılcımın, Süreyya bir şûlenin/Tarasaydım bengîsu fışkıran kâkülünü/On asırlık ocağın savururdum külinü”* mısralarında İslâm'ın yayılış ve yükseliş dönemine ortak olma düşüncesi, İslâmî mücadelede aktif rol alma tutkusu yatıyor. *“Ay gibisin; güneşler parlıyor gözlerinde/Senin tutkunla mecnun geziyor güneş ve ay/Her damla bir yıldız süslüyor göklerinde/Sümeyra'yı arıyor her damlada bir saray/Tobumlar ve iklimler senindir; mevsim senin/Mekânın fırçasında solmayan resim senin”* bendinde şairin, *“Ay gibisin; güneşler parlıyor gözlerinde”* mısra ile klasik edebiyatın teşbihini, *“Senin tutkunla mecnun geziyor güneş ve ay”* mısra ile teşhis, hüsn-i ta'lîl ve miraç hâdisesine telmih yaparken, *“Mekânın fırçasında solmayan resim senin”* mısra ile tekrar modern şiire geçiş yaptığını görüyoruz. *“Nefesinle yeniden çizilecek desenler/Çebreler yepyeni bir değişim geçirecek”* mısralarında karamsar tablodan tamamen uzaklaşan şairde yeni umutlar, yeni hayaller doğar. Hz. Muhammed madden aramızdan ayrılmış olsa da nefesiyle, sesiyle her an bizimledir. Mahzenler onun nûruyla aydınlığa kavuşacak; anneler çocuklarını onun nurlu, tertemiz suyuyla yani Peygamber aşkıyla besleyecektir. Bütün dünya O'na (sallallahu aleyhi ve sellem) susamıştır. O, yeterince anlaşıldığı ve O'nun yolu takip edildiği takdirde dünya gerçek huzuru bulacaktır.

Şairin ruhunda bütün bu güzelliklerin beki de yeniden tesis edilmesinde mücadeleye ortak olma, katkıda bulunma isteği vardır. Şaire hayatıyet veren her ne varsa şair onları Peygamber aşkı ve ruhuyla doldurmak ister. O'ndan (sallallahu aleyhi ve sellem) sonra baş gösteren her türlü olumsuzluğun, O'nunla

(sallallahu aleyhi ve sellem) yok edilmesi inancını taşıyan Nurullah Genç, şiirinin son bendinde, Yağmur'un ara mısralarında dile getirdiği isteklerini sıralıyor.

Nurullah Genç'in naati üzerine söylenecekler elbette ki bu kadar değildir. Bu naat üzerine daha çok şey söylenip, yazılabilir; yazılması da gerekir. İncelediğimiz kadarıyla, Nurullah Genç bu şiiri sadece ilhamla yazmamıştır; Genç, şiiri, Fuzûlî'nin şiir sanatı hakkındaki görüşlerine uygun olarak, ilme dayandırmıştır. "Yağmur" şiiri 1990 yılında yapılan yarışmada, haklı olarak "Naat-ı Şerif Büyük Ödülü"nü kazanmıştı.

Yağmur, haklı olarak, çok sevilen bir naattır... Nurullah Genç, şiir ceylanını naat vadisinde yakalamış ve bu sahada bu ceylanı ölümsüzleştirmiştir... Bu şiirin, gelecekte de Türk Edebiyatının numune-i imtisallerinden olacağı muhakkaktır. Çünkü Yağmur, büyük bir ilham, yürek, beyin ve bilgi işçiliğiyle yoğrulmuş, işlenmiş müstesna bir şiirdir...

Kaynakça

- Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Tercümesi**, Hazırlayanlar: Dr. Ali Özek Başkanlığında: Hayreddin Karaman vd., Medine-i Münevvere, 1987.
- Akengin, Yahya, **Saatler ve Çehreler**, Ankara 1982.
- Asya, Ârif Nihad, **Dualar ve Âminler**, İstanbul 1967.
- Banarlı, Nihad Sami, **Resimli Türk Edebiyatı**, c.1, İstanbul 1983, **Bercestede Dergisi**, Tanıtım Sayısı, Kayseri 2002.
- Büyük Türk Klâsikleri**, 1.c, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1985.
- Büyük Türk Klâsikleri**, c.3, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1986.
- Büyük Türk Klâsikleri**, c.4, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1986.
- Büyük Türk Klâsikleri**, c.6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1987.
- Büyük Türk Klâsikleri**, c.7, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1988.
- Büyük Türk Klâsikleri**, c.8, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1988.
- Ersoy, Mehmet Âkif, **Safahat**, Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.
- Elçin, Prof. Dr. Şükrü, **Türk Halk Edebiyatına Giriş**, 2. baskı, Ankara 1986.
- Elhac Muzaffer Ozak, **Gülzâr-ı Ârifân**, İstanbul 1954.
- Fuzûlî, **Türkçe Divan**, Hazırlayanlar: Kenan Akyüz, Müjgân Cunbur, Sedit Yüksel, Süheyl Beken, Ankara 1958.
- Genç, Nurullah Yağmur, 8. baskı, İstanbul 1999.
- Güzel, Prof. Dr. Abdurrahman, "Tekke Şiiri", **Türk Dili Dergisi**, Türk Şiiri Özel Sayısı III Halk Şiiri, 1989 s.442, 443.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemâl, **Son Asır Türk Şairleri (Kemâlû's-Suarâ)**, Hazırlayan: Müjgân Cunbur, Cilt I, Ankara 1999.
- Kasır, Hasan Ali, **Peygamber Şiirleri**, İstanbul 1997.
- Kuyumcu, Fehmi, **Evlıyanın Dilinden**, Ankara 1978.

- Latifi Tezkiresi**, Hazırlayan: Mustafa İsen, Ankara 1990.
- Tarih İçinde Hicret ve Naatlar Antolojisi**, Türkiye Millî Kütür Vakfı, Kültür Komitesi, İstanbul 1982.
- Şeyh Gâlip Divanından Seçmeler**, Hazırlayan: Abdülbâki Gölpinarlı, İstanbul 1971.
- Tansel, Fevziye Abdullah, **Çocuklar İçin Dînî Şiirler**, Ankara 1961.
- Timurtaş, Faruk Kadri, **Mevlid**, 1000 Temel Eser, İstanbul 1973.
- Yeniterzi, Yrd. Doç. Emine, **Türk Edebiyatında Naatlar (Antoloji)**, Ankara 1993.
- Yunus Emre Divanı**, Hazırlayan: Faruk K. Timurtaş, İstanbul 1972.